

SKARPA LÅNGSKOTT

HIMARS-SKJUTNING I VIDSEL

TOTALFÖRSVAR efter terrorattacken

Lite snack på **MARINVERKSTÄDERNA**

NATO Möt en svensk officer i Bryssel

PLUS: SOMALIINSATS | LIVET SOM MEDFÖLJANDE
HUNDMÄSTERSKAP | FÖRSVARINGENJÖRER | HISTORIA

NÄRMARE NATO

ÅTTA MÅNADER EFTER att anfallskriget startade fortsätter den ryska regimens hänsynslösa agerande i Ukraina. Men fortsätter gör också ukrainarnas respektingivande försvar, den västliga sammanhållningen och det militära materiel- och utbildningsstöd som Försvarsmakten genomför. Det är inte utan risk och inblandad personal är hårt belastad, men stödet är helt nödvändigt. Ni som i det dolda arbetar hårt med det – tack!

Sveriges medlemskap i Nato

en viktig motor för justeringar inom personalområdet.

När du läser detta är det bara några dagar kvar innan Försvarsmakten lämnar ett omfattande underlag till regeringen. Enligt tidigare politiska överenskommelser inleds Försvarsberedningens process under hösten, där Försvarsmaktens underlag utgör en del av beredningens arbetsmaterial.

ARBETET MED SVERIGES OCH Försvarsmaktens integration i Nato

”Försvarsmakten ska vara en bra och modern arbetsgivare oavsett om man arbetar i stab eller i operationer inom Natos ram.”

närmar sig. Det är en process, men själva anslutningen är digital. I samma sekund som Sveriges anslutningsinstrument deponeras hos Amerikas förenade staters regering träder medlemskapet i kraft. Sverige försvaras då inom ramen för en militär allians och Sverige ska också försvara alliansen. Detta försvar utgörs av människor – dig och mig – och det väcker frågor om hur det påverkar vårt yrkesliv och vår vardag.

I detta nummer av Forum kan man ta del av några erfarenheter av att jobba i Nato och att vara medföljande internationellt. Försvarsmakten ska vara en bra och modern arbetsgivare oavsett om man arbetar i stab eller i operationer inom Natos ram. I arbetet med den översyn jag har beslutat om är medlemskapet

fördjupas successivt och kommer kräva nya inriktningar efter hand. Attityden kan dock inte vara att vänta och se. Vi vet en hel del om vad som krävs, och vad vi vill. Min ambition är att ge regeringen ett tydligt militärt råd utifrån den bästa bedömning som går att göra just nu.

En sak går att rista in på stentavla: Försvarsmakten ska fortsatt stärkas för att möta ett allvarligt säkerhetsläge och en osäker omvärldsutveckling över tid. Ensamman och tillsammans med andra.

Micael Bydén
Överbefälhavare

S4 AKTUELLT**S10 PORTRÄTTET**

Vintagedrottning

S12 STÄRKER SOMALIA

Svenskar utbildar somaliska officerare

S14 HIMARS I SKARP ÖVNING

Ett annat slags fyrverkeri

S16 MINOR I FOKUS

Marinen röjde gamla minor

S28 CBRN SÅ IN I NORDEN

Nordiska förband i totalförvarsövning

S36 ATT JOBBA MED NATO

Möt svenske officeren i Bryssel

S40 FÖRST I PENTAGON

Han blir förste svensk i försvarshögkvarteret

S48 FAMILJEÄVENTYRET I KOREA

Pappa fick jobb i NNSC

S52 HUNDELIT

Första mästerskapet för hundar

S58 FYS**S60 TILL SIST****S64 MAGASINSFYNDET**

Grevens jacka

S65 FÖRVALTAREN

Varför exercerar vi?

S67 BILDEN**DAGENS ROS**

VARJE GÅNG SAMMA sak. Först aningen glest i sidplanen. Men så klarnar idéer, nya kommer in. Sidplanen växer och texter tar form, bilder väljs ut. Nya tas.

Det är ett arbete som drivs från skrivbordet där jag sitter nu, på kommunikationsavdelningen på Högkvarteret i Stockholm. Men det vore omöjligt utan alla bidrag i form av idéer, texter och bilder från övriga förband och andra enheter.

Och varje gång samma sak: i slutskedet av en produktion växer min tacksamhet över det stöd jag får från kommunikatörer och fotografer, soldater, sjömän och officerare. Utan det skulle Försvarsmaktens personaltidning bli blott en tummetott. Tack.

Henrik Lundqvist Rådmark, redaktör

BLODIG ÖVNING. Följ med när totalförsvaret övar de dramatiska konsekvenserna av terrorattacker. **S20**

FÖRSVARINGENJÖR Civilingenjörer som går in i officersroller blir länken mellan teknik och taktik. **S41**

MARINVERKSTÄDERNA Utan teknikerna på marinverkstäderna skulle Försvarsmakten stanna. **S30**

HISTORIA Flygplankryssaren HMKr Gotland var uppseendeväckande på mer än ett sätt. **S54**

REDAKTION. Försvarsmaktens personaltidning finns även på www.forsvarsmakten.se och Emilia. **Kontakt:** ff-red@mil.se, telefon: 08-788 88 88. **Ansvarig utgivare:** Peder Ohlsson, kommunikationsdirektör. **Redaktör:** Henrik Lundqvist Rådmark, henrikraadmark@mil.se, Försvarsmaktens kommunikationsavdelning. **Art Director:** Markus Hillborg, Make Your Mark, Stockholm. **Tryck:** Elanders. Redaktionen förbehåller sig rätten att bearbeta inkommet material. *Enskilda artiklar ger inte nödvändigtvis uttryck för Försvarsmaktens officiella ståndpunkt.* För ej beställt material ansvaras ej. Utgivningsdag 28 okt 2022. ISSN 1100-8245. Omslag: Anders Åberg/FMV.

ÖB PÅ PLATS VID NATOS MILITÄRA TOPPMÖTE

I slutet av september deltog överbefälhavare Micael Bydén i Natos MCC – Military Committee Conference – i Tallinn. Natos militärkommitté är alliansens högsta beslutsfattande militära organ och för första gången hade Sverige och Finland plats vid bordet där de viktigaste besluten fattas.

KRIGET I UKRAINA, Natos respons på den ryska invasionen och de allierade ländernas stöd till Ukraina dominerade diskussionen, men även frågor kopplade till mångfald och jämställdhet fanns på agendan.

I samband med mötet genomfördes också flera intressanta bilaterala samtal, bland annat med Norges och Frankrikes försvarshefer.

– Det är en viktig milstolpe på vår fortsatta resa mot fullvärdigt medlemskap. Det råder ingen tvekan om att Sverige kommer

"Försvarsmakten kommer med viktiga förmågor till Nato och ett medlemskap stärker otvetydigt vår egen förmåga att försvara Sverige", säger ÖB.

bli en uppskattad allierad. Försvarsmakten kommer med viktiga förmågor och kompetenser till Nato,

... samtidigt som ett medlemskap otvetydigt stärker vår egen förmåga att försvara Sverige, säger ÖB Micael Bydén.

CYBERSOLDATER PÅ REPÖVNING

DEN ÅRLIGA SAFE Cyberövningen genomfördes under två dagar i september för femte gången. Övningen var också den första repetitionsövningen för Sveriges cybersoldater.

Syftet med övningen var att förbereda samhället på att hantera cyberoperationer som riktas mot Sverige. De som deltog i övningen var personal vid myndigheter, företag och organisationer med ansvar för

system och tjänster med koppling till Försvarsmaktens operativa förmåga. Cybersäkerhet är en växande fråga både för Försvarsmakten och för samhället i stort.

– Denna typ av samverkans- och cyberförsvarsövning mellan olika aktörer är mycket viktig för att på ett effektivt sätt kunna upptäcka och hantera it-säkerhetsincidenter, säger övningsledaren Adde.

Cybersäkerhet är en växande fråga både för Försvarsmakten och för samhället i stort.

SKÄRGÅRDSKRIGARE

DITTE BOYSEN RUGE/FÖRSVARSMAKTEN

Över hundra amerikanska marinkårssoldater övade med ett hundratal amfibiesoldater under tre veckor i Stockholms skärgård.

UNDER ÖVNINGEN Archipelago Endeavor 22 övade 120 amerikanska marinkårssoldater med ett hundratal amfibiesoldater från Stockholms amfibieregemente. I år var det fjärde gången övningen genomförs.

– Fokus låg på att öva funktioner istället för att som tidigare år öva manövrering med skyttekompani, säger kapten Anton Söder,

planeringsofficerare vid Stockholms amfibieregemente.

De amerikanska soldaterna var i Sverige under tre veckor och övade exempelvis prickskytte, att hantera och röja oexploderad ammunition, dykeri och spaningstjänst. Den årligen återkommande övningen är en del av den avsiktsförklaring som tecknades mellan Sverige och USA på politisk nivå 2016.

SIFFRAN

1 av 5

... e-postbilagor utgör hot mot it-miljön (21 procent).

(Källa: Barracuda Networks)

HALLÅ DÄR

... **Magnus Brodén**, utsedd av Must till Årets säkerhetsprofil 2022 och säkerhetschef vid Västra militärregionen.

FÖRSVARSMAKTEN

Vad betyder utmärkelsen för dig?

– Jag känner mig hedrad över att mitt jobb har uppmärksammats, det händer sällan. I säkerhetstjänsten kommer man ju heller sällan dragande med några glädjeämnen och antalet julkort brukar minska med åren. Därför känns det här som någon form av erkänsla för att jag har spelat mina kort rätt.

Vilken är den största utmaningen i ditt arbete?

– Att på ett pedagogiskt sätt förklara hur saker och ting förhåller sig så att jag når fram till målgruppen. Man vinner inga själar genom att bara vifta med bestämmelser. Man når heller inte fram om man är hemlig, svår, besvärlig och tillknäppt, så man måste ha glimten i ögat och hjärtat på rätt ställe.

Hur kan varje enskild medarbetare bli bättre på säkerhet?

– Ofta förstår folk inte sitt eget skyddsvärde och heller inte hur ett hot skulle kunna drabba det skyddsvärdet. Om saker och ting inte riktigt är sig likt borde också fler säkerhetsrapportera.

En soldat som levererar en postit-lapp med en iakttagelse kan vara lika viktig som en träff med ett radarsystem.

ÖVER 26 000 SOLDATER DELTAR I AURORA 23

Aurora 23 blir den största övningen på många år. (Arkivbild)

JIMMY GROONAVFÖRSVARSMAKTEN

Mellan den 24 april och 11 maj 2023 genomförs övningen Aurora 23. Med ett deltagarantal på över 26 000 personer från armén, marinen, flygvapnet, hemvärnet och militära enheter från ytterligare 14 länder är övningen en av de största i Sverige på många år.

FÖRSVARSMAKTEN HAR skiftat fokus från internationella insatser till ett nationellt försvar, något som kommer att märkas tydligt under Aurora 23. Övningen kommer att synas över hela landet, främst i södra Sverige och på Gotland. Stridsmomenten genomförs i huvudsak på Försvarsmaktens övnings- och skjutfält, men de deltagande förbanden kommer också att befinna sig på andra platser i samhället.

– Syftet med Aurora 23 är att höja Försvarsmaktens samlade förmåga att möta ett väpnat angrepp mot Sverige och att

tillsammans med andra kunna bidra till stabilitet i närområdet, säger överstelöjtnant Henrik Larsson, planeringschef för övningen.

DIVISIONSLEDNING

I AURORA 23 övas allt från beredskapshöjning, mobilisering och värdlandsstöd till stora samordnade anfall på marken, i luften och till sjöss. Ett exempel på Försvarsmaktens nya fokus är hur armén organiseras under övningen då armén ska ha förmågan att kunna leda brigader med en divisionsledning. En armébrigad består av runt 5 000 soldater och officerare. Att styra enheter av den storleken har Försvarsmakten inte övat på under många år, men övningen bidrar till att höja Sveriges förmåga att försvara sig mot ett väpnat angrepp. Det krävs en brigad för att kunna slå tillbaka en kvalificerad fiende.

– Under Aurora 23 får vi tillfälle att öva hela kedjan från

beredskapshöjning med mobilisering till att ta emot tredje part för värdlandsstöd, och slutligen genomföra offensiva anfall på marken, i luften och till sjöss. Det vi kommer att lära oss är av högsta vikt kopplat till försvar av Sverige, säger Henrik Larsson.

Även civila myndigheter kommer att delta i Aurora 23, en viktig del då det civila och det militära försvaret tillsammans måste fungera i händelse av att Sverige angrips.

Under våren 2023 kommer Försvarsmakten att samordna Aurora 23 med ett stort antal andra militära övningar i Sveriges närområde.

– Övningen är en viktig pusselbit för att höja den svenska försvarsförmågan, men kommer också att stödja vår resa mot ett Natomedlemskap, säger Henrik Larsson.

Just nu fortsätter detaljplaneringen inför övningen för att ge alla deltagare relevanta utmaningar.

FRIVILLIGRÖRELSEN STÄRKER CYBER

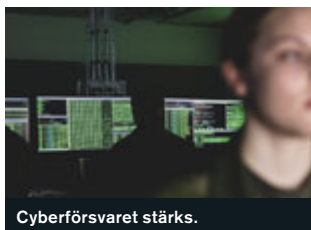
Frivilliga radioorganisationen (FRO) har fått i uppdrag att utveckla verksamhet inom cyberförsvar och cybersäkerhet.

FÖRSVARSMAKTEN SER det som nödvändigt att andra totalförsvarsaktörer under höjd beredskap kan öka sin uthållighet inom cyberförsvar och cybersäkerhet. Myndigheten har därför beslutat att ge FRO i uppdrag att utveckla verksamheten inom dessa områden, och tydliggör samtidigt att organisationen innehar huvudmannskapet för dessa inom frivilligrörelsen.

– Radiokommunikation, signalskydd och cybersäkerhet är

föreningens hjärtefrågor och vi inom FRO är väldigt glada över förtydligandet att även cyberförsvaret omfattas av vårt huvudmannskap, säger Fredrik Färnqvist, generalsekreterare på FRO.

FRO har sedan tidigare kurser inom it-säkerhet. Försvarmakten kommer att fortsätta samarbeta med FRO för att öka totalförsvarets förmåga inom cyberområdet.

Cyberförsvaret stärks.

SVENSK TILLVERKNING AV SKYDDSMASK 90 SÄKRAD

UNDER KOMMANDE SJU ÅR ska skyddsmask 90 tillverkas i Sverige.

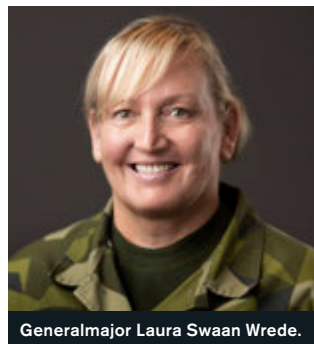
I samband med pandemin blev det uppenbart att tillverkningen av skyddsmask 90 behöver ske inom rikets gränser för maximal tillgänglighet. Tillverkningen återupptogs då efter 20 års uppehåll. Nu har FMV (Försvarets materielverk) tecknat ett avtal med en

leverantör om tillverkning av upp till 685 000 skyddsmasker under sju år.

SES GROUP

HON ÄR NY HEMVÄRNSCHEF

Generalmajor Laura Swaan Wrede.

JIMMY CROONA/FÖRSVARSMAKTEN

DEN 30 SEPTEMBER blev brigadgeneral Laura Swaan Wrede ny rikshemvärnschef och samtidigt befördrad till generalmajor.

Laura Swaan Wrede har en lång karriär inom Försvarmakten, både nationellt och internationellt. Hennes senaste befattning är som ställföreträdande arméchef.

Generalmajor Stefan Sandborg lämnar över chefskapet för stridskraften Hemvärnet och går vidare till nytt chefsuppdrag inom Försvarsstaben.

Stridskraften Hemvärnet består av olika typer av krigsförband och verksamheter med cirka 800 fast anställda samt ungefär 22 000 frivilliga och värnpliktiga. Förbandsproduktion och utvecklingen av stridskraften Hemvärnet leds från Rikshemvärnsavdelningen.

CITATET

”Det finns anledning att vara en smula eftertänksam när det gäller den här typen av etableringar av infrastruktur.”

Insatschefen **Michael Claesson** med anledning av sabotaget på Nord stream-ledningarna i september. (DN, 1/10)

VÄRNPLIKTIGA HÖJER BETYGEN

Färre skadade, färre kränkningar och ett högt helhetsomdöme. Det är några av resultaten av årets undersökning bland värnpliktiga i kullen 2021-22.

UNDERSÖKNINGEN ger sammantaget en positiv bild av värnpliktsutbildningen.

Knappt en fjärdedel av de värnpliktiga (24 procent) uppger att de blivit utsatta för kränkningar under utbildningsåret 2021-22. Det är en minskning från föregående år då motsvarande siffra låg på 28 procent. Minskningen är störst hos kvinnor och kvinnor med utomnordisk bakgrund.

– Även om det inte är någon stor nedgång visar det att vi är på rätt väg. Men jag vill understryka att det inte är acceptabelt att en av fyra upplever kränkningar, och att vi naturligtvis fortsätter vårt arbete för att komma till rätta med det, säger överstelöjtnant Jacob Michaëlsson, chef för rekryteringssektionen på Försvarsmaktens

Fler värnpliktiga än tidigare kan tänka sig att återvända till Försvarsmakten efter avslutad utbildning.

BEZAV MAHMUD/STRIDSFOTO

personalavdelning.

En annan försiktigt positiv trend är antalet skadade, som minskat från tidigare år. Drygt fem av tio (52 procent) uppger att de skadats under utbildning, mot nästan sex av tio (58 procent) i föregående värnpliktskull.

Det samlade helhetsomdömet om värnpliktsutbildningen landar för 2021-22 på 3,8 på en femgradig skala. Även benägenheten att rekommendera utbildningen till andra är likosom föregående år hög.

Något fler än tidigare siktar på ett fortsatt engagemang inom Försvarsmakten efter utbildningen, 50 procent mot 48 procent 2020-21. Andelen av dem som inte planerar att fortsätta direkt efter utbildningen, men kan tänka sig att göra det "någon gång i framtiden" har ökat mer, från 45 procent föregående år till 52 procent i år.

Nästan 4 000 värnpliktiga svarade på enkäten som genomfördes av Sifo-Kantar, vilket motsvarar 77 procent av alla värnpliktiga i kullen.

FÖRDJUPAD FLYGÖVNING MED FINLAND

SOM ENDA GÄSTANDE nation deltog Sverige i den finska, årliga försvarsövningen Ruska i början av oktober.

Norrbottnens flygflottilj och andra delar ur flygvapnet har varit med i Ruska varje år sedan 2016 med undantag för pandemiåret 2021. I år fördjupades samarbetet då den 211:e stridsflygdivisionen och det 31:a flygunderhållskompaniet underställdes det finska

flygvapnet på ett mer integrerat sätt än tidigare år.

– Att vi övar tillsammans för att försvara Finland skickar viktiga och tydliga säkerhetspolitiska signaler, säger Erik Stålhandske, chef för den svenska kontingenten.

Ruska 22 är den största övningen för finska flygvapnet och sammanlagt deltog cirka 3 700 personer på både för- och anfallande sida.

Erik Stålhandske.

JESPER SUNDSTRÖM/FÖRSVARSMAKTEN

Från Sverige deltog ett hundratal personer.

GE MER BLOD!

Försvarsmakten utvecklar en egen blodbank för att stärka den militära och civila delen av Totalförsvaret. Under 2022 har ett pilotprojekt drivits på Gotland där anställda fungerat som blodgivare.

SOM NÄSTA STEG i utvecklingen av myndighetens blodverksamhet har ett avtal slutits med Blodcentralen på Nya Karolinska sjukhuset. Det innebär bland annat att Försvarsmakten kan göra ett mycket stort uttag av blodprodukter med väldigt kort varsel om behovet skulle uppstå.

För att systemet ska fungera behöver Försvarsmakten fylla på lagret så att

KATJA KIRCHER

planerad kirurgisk verksamhet kan fortgå. Redan i dag besöker blodbussen från Blodcentralen rutinmässigt Berga/Muskö, Livgardet samt Högkvarteret. Men antalet blodgivare är inte tillräckligt för att skapa ett uthålligt blodsystem.

Medarbetare vid Berga/Muskö, Livgardet eller Högkvarteret som inte redan är blodgivare har

möjlighet att besöka blodbussen och bli blodgivare alternativt ringa 08-123 811 11 för att bokas in på lämplig blodcentral i Stockholm för provtagning inför blodgivning.

Du som blodgivare bidrar till att upprätthålla en blodreserv för Försvarsmakten. Att lämna blod påverkar inte ditt fysiska stridsvärde eller din mentala förmåga.

PÅ NY POST

Robert Nylén placeras som C FP INRI vid Högkvarteret från 1 sep tills vidare, dock längst till 31 dec 2022.

Överste **Anders Edqvists** placering som projektledare för flygvapnets helikopterutveckling från 1 okt tills vidare, dock längst till 30 juni 2023.

Överste **Bo Klingvik** placeras som stf chef Logistikstridsavdelning från 1 sep tills vidare, dock längst till 31 mars 2023.

Kommandör **Anders Bäckström** placeras som chef för 4:e sjöstridsflottiljen från 1 sep tills vidare, dock längst till 31 aug 2025. Bäckström befordrades till kommandör vid tillträdet.

Överste **Per Nilsson** placeras som chef för Ledningsregementet från

1 okt tills vidare, dock längst till 30 april 2026.

Brigadgeneral **Stig-Olof Krohné** placeras som C PROD RPE från 20 juni tills vidare, dock längst till 30 sep 2025. Krohné befordrades till brigadgeneral vid tillträdet.

Stefan Sandin placeras som tf sektionsschef för materiel/logistiksektionen vid HKV LEDS PLANEK från 1 sep tills vidare, dock längst till 31 dec 2022.

Brigadgeneral **Anders Svensson** placeras som stf arméchef från 1 okt tills vidare, dock längst till 30 sep 2025. Svensson befordrades till brigadgeneral vid tillträdet.

Generalmajor **Laura Swaan Wrede** placeras som rikshemvärnschef från 1 okt tills vidare, dock längst

till 30 sep 2025. Swaan Wrede befordrades till generalmajor vid tillträdet.

Generalmajor **Stefan Sandborg** placeras till förfogande hos C PROD från 1 okt tills vidare, dock längst till 31 dec 2022.

Överste **Patrick Wallberg** placeras som stf chef SäkK från 1 okt tills vidare, dock längst till 31 aug 2026.

Pierre Campenfeldts placering som försvarsinspektör för hälsa och miljö vid HKV förlängs från 1 okt tills vidare, dock längst till 30 sep 2025.

Kommandör **Fredrik Peedu** placeras som chef PROD FPE GEN vid HKV från 1 okt tills vidare, dock längst till 31 dec 2022.

PORTRÄTTET

HÅLLER LIV I HISTORIEN

**Stridsfotografen Antonia Sehlstedt
vurmar för vintage**

ANTONIA SEHLSTEDT

Arbetar: Stridsfotoavdelningen vid
Försvarsmakten

Bor: I en "folkhemslägenhet" i
Enskede, Stockholm

Familj: Familjen finns i Stockholm,
bor med sambon Svante

Ålder: 30 år

Text *Charlotta Börjesson/Leds Komm*

Foto *Bezav Mahmud/Stridsfoto*

” Mitt historiska intresse kom tidigt. Jag är född på 90-talet, men när jag var liten kände jag ofta att jag hörde hemma i en annan tid. Mina föräldrar introducerade mig för gamla filmklassiker, och filmstjärnor som Greta Garbo och Julie Andrews blev snart favoriter. När jag var sju år blev jag medlem i Julie Andrews-sällskapet och lyckades till och med få hennes autograf.

Jag alltid älskat loppisar – känslan av att gå på skattjakt och lukten av gamla böcker. Jag får en sådan lust att fylla mitt hem med saker som bär på en historia. Det är främst det estetiska som lockar; kläder från första halvan av 1900-talet är så mycket vackrare än de som görs i dag. Det var mer kvalitet förr, vi gjorde saker som höll och vi använde kläder under en hel livstid. På så sätt fick plaggen ett eget liv och det är det som känns så speciellt – hantverket, kvaliteten och alla berättelser som kläderna bär med sig.

Sen handlar det ju också om miljön för mig. Återbruk är ett så viktigt steg i omställningen till ett mer hållbart liv. Att komma bort från slit-och-släng helt enkelt.

Jag köper mest kläder, men även LP-skivor. Jag har också en liten samling lådkameror och filmaffischer. Och förra sommaren köpte jag och min sambo ett litet torp från 1850 som vi håller på och renoverar med tidsenliga metoder. Så man kan väl säga att mitt intresse för gamla saker genomsyrar mycket av det jag gör. Vintagekläder är ju inte heller någon oändlig resurs. Precis som våra naturtillgångar är den begränsad. Därför gäller det att ta vara på det som finns. ”

STÄRKER SOMALIA

Sedan 2010 har Sverige bidragit till EU:s tränings- och monitoreringsinsats EUTM Somalia. Ett av delmålen med insatsen är att somaliska officerare, med stöd av personal från EUTM Somalia, ska kunna utbilda egen trupp. I somras nåddes denna milstolpe då den första bataljonschefskursen hölls av somaliska instruktörer.

DET DUNKLA KLASSRUMMET på General Daghadaban Training Center i Mogadishu sitter ett tiotal somaliska soldater vid enkla träbänkar. På knä framför gruppen står en av deras kollegor på knä, med händerna på huvudet. Bredvid honom står en spansk instruktör som lugnt och metodiskt grepar hans armar och

förevisar hur man sätter på handfängsel. Den spanska instruktören är en del av EU:s tränings- och monitoreringsinsats EUTM Somalia. Sedan starten 2010 har Sverige varit en del av insatsen och det svenska truppbidraget består idag av sex soldater och officerare, varav fyra är grupperade i Mogadishu. På plats denna dag är inte bara det svenska truppbidraget utan även en delegation från Högkvarteret och Arméstaben som besöker insatsen för att få uppdaterad information om säkerhetsläget och insatsens utmaningar och utveckling.

UPPGIFT: TRÄNA, MENTORERA OCH RÅDGE

EUTM SOMALIA HADE först sin bas i Kampala i Uganda, men sedan 2013 är insatsen grupperad vid Mogadishus internatio-

nella flygplats, på campen International Compound, IC. Den egentliga träningen sker vid den somaliska träningscampen General Daghadaban Training Center, några kilometer söderut från International Compound. Insatsens uppgift är att träna, mentorera och rådge den somaliska militären vars största hot är terrorgruppen Al Shabab som sedan 2012 är knuten till Al Qaida.

I dag beräknas terrorgruppen kontrollera landsbygden i södra och centrala Somalia, medan regeringsstyrkorna kontrollerar Mogadishu och provinshuvudstäderna. I Somalia sker attacker från Al Shabab frekvent och attackerna innefattar allt från granatbeskjutningar, eldöverfall och komplexa attacker till kidnappningar och olika former av improviserade sprängladd-

ningar på personer, fordon eller vägvagnsnitt.

MILSTOLPE NÅDD

DEN SOMALISKA GENERALEN Mohamed Mohamud Saneh visar runt på General Daghadaban Training Center. Instruktörerna på plats består av svenskar, finnar, italienare och spanjorer. De svenska instruktörerna roterar ned på halvårsbasis och den andra halvan av året tjänstgör italienska instruktörer. Italien står för det största militära bidraget – av de cirka 220 soldater och officerare som ingår i EUTM Somalia bär 156 den italienska flaggan på axeln. Styrkans högsta chef är den italienska brigadgeneralen Roberto Viglietta och hans ställföreträdare är den svenska översten Hans Granlund.

Träningen genomförs av

Generalmajor Jonas Wikman möter somaliska officerare på General Daghadaban Training Center i Mogadishu.

enskilda befattningshavare inom allt från strid i bebyggelse för soldater och exempelvis underrättelsetjänst, plutonchefsкурser och ledning för officerare. Träningen läggs upp i samverkan med somalierna och fokus ligger på konceptet *train the trainers*, det vill säga utbilda instruktörer.

– Målet är att träningen av soldater leds av somaliska

säger Hans Granlund.

Försvarsmaktens ställföreträdande insatschef, generalmajor Jonas Wikman, är en del av delegationen som besöker insatsen. Förutom att följa det svenska truppbidragets arbete träffar han under resan den svenska ambassadören Per Lindgårde och EU:s delegationschef i Somalia, ambassadören Tiina Intelmann. Även

”Träningen läggs upp i samverkan med somalierna och fokus ligger på konceptet *train the trainers*.”

instruktörer som i sin tur kan ta stöd av personal från EUTM Somalia. I somras nåddes en milstolpe då somaliska officerare för första gången genomförde en bataljonschefs kurs som hölls av somaliska instruktörer, med personal från EUTM Somalia som mentorer, säger överste Hans Granlund.

LÅG LÄSKUNNIGHET

KLANTILLHÖRIGHET ÄR viktigt i Somalia och innebär också en utmaning ur ett instruktörs perspektiv, berättar de spanska instruktörerna under rundvandringen på campen. Befordran av soldater och officerare utblir utifrån vilken klan de tillhör och särbehandling sker dagligdags.

Även den dåliga läskunnigheten är en utmaning i många moment. Tillgången på instruktörer är en annan.

— Vi har en bra balans vad gäller personal och uppgifter inom EUTM Somalia för att kunna lösa det vi är ålagda att göra, men med fler tränare på plats kan de somaliska behoven av träning och rådgivning självfallet fyllas bättre och snabbare,

möten med amerikanska och brittiska kollegor genomförs.

– Min samlade upplevelse är att insatsen löper på bra och att den svenska personalen gör ett fantastiskt jobb under tuffa och komplexa omständigheter. Det står klart att EU:s stöd är viktigt för Somalia och också mycket uppskattat. Det finns självfallet många utmaningar att hantera och mitt besök ger oss mycket bra underlag för att i stort och smått förbättra förutsättningarna för insatsen, säger generalmajor Jonas Wikman efter sitt besök. ◀

Text & foto Tobias Bestelid/Leds Komm

Överste Hans Granlund är ställföreträdande chef på EUTM Somalia.

ARTILLERI DELUXE

Bullet tilltar på den i dag höstgula Vidsebasen i Norrbottens inland när ett amerikanskt Herculesplan närmar sig. Det landar och lastar omedelbart ur en fordonsburen eldenhet och en ledningscentral. På kort tid har de grupperat, skjutit skarpt, träffat mål flera mil bort och sedan packat ihop och lyft igen.

DET ÄR DET 56:E artillerikommandot, tillfälligt stationerat i Tyskland, som tillsammans med Försvarmakten övat med raketartillerisystemet Himars, High Mobility Artillery Rocket

System. Förbandet är en förstärkningsstyrka som kontinuerligt åker runt i Europa och övar så kallad Hirain, Himars Rapid infiltration.

SEX RAKETER

HÄR I VIDSEL övade de tillsammans med enheter ur K3 som levererade koordinaterna på målet med hjälp av drönare. Själva målet var en fingerad ledningsplats bestående av fordon och containrar, placerade drygt tre mil bort. Himarssystemet avlossade sex raketer som efter 45 sekunder exploderade precis där det var tänkt och slet målet i stycken.

– Genomförandet visar att vi tillsammans med våra partners, i form amerikanska artilleriförband kan bekämpa mål på stora avstånd och med hög precision. Det sker dessutom med snabbhet, vilket är avgörande för att inte själv bli bekämpad, säger ställföreträdande arméchef Laura Swaan Wrede, som följde avfyningen från ett trätorn några hundra meter från den amerikanska artilleripjäsen.

Himarsenheten sköts av tre personer: skytt, förare och pjäschef, och går att ladda med en mängd olika typer av ammunition. Vid momentet i Vidse

VÄNSTER: Himars-systemet kan nå upp till 300 kilometer med sina mest långskjutande ammunitionstyper och snart ökar räckvidden till 500 kilometer. DENNA SIDA: En skyddsvakt vid K4 tar emot personal vid urlastning.

användes sex stycken M31-raketer på 227 mm med en 91 kg högexplosiv stridsspets. Raketerna har eget drivsystem och är gps-styrda vilket ger mycket bra träffsäkerhet. Räckvidden för artillerisystemet Himars är upp till 300 kilometer.

Ställföreträdande arméchefen konstaterar att kriget i Ukraina tydligt har visat på behovet av långräckviddiga bekämpningssystem mot kvalificerade mål. Med ett raketartilleri som Himars skulle Gotland kunna försvaras från fastlandet eller Baltikum försvaras från Gotland.

– Dagens övning understryker vikten av långskjutande artilleri i en modern armé. En kombina-

tion av eldrörsartilleri och raketartilleri är en möjlig framtida lösning för Försvarmakten, säger Laura Swaan Wrede.

BAS I TYSKLAND

NORMALT SETT STÅR de amerikanska Himars-pjäserna stationerade i Fort Bragg i North Carolina, men sedan ett halvår tillbaka har 56th Artillery Command alltså haft sin bas i Tyskland. Det är bland annat därifrån som Himars-systemen levererades till Ukraina under sommaren.

– Himars är byggt för snabba punktinsatser med riktade attacker mot high value targets, säger den

amerikanska generalmajoren Stephen Maranian, som var på plats i Vidsl för att följa övningen.

Han förklarar att artillerisystemet snabbt kan flygas in till en konfliktzon och stå skjutklart inom loppet av bara några timmar. Med den långskjutande ammunition som kommer nästa år blir räckvidden ännu längre än dagens 30 mil – upp till 50 mil.

– Det här är första gången vi övat på det här sättet med svenska observatörer och det visar att interoperabilitet inte är något problem. Det lovar gott för vårt samarbete framöver nu när Sverige snart är ett fullvärdigt medlemsland i Nato, säger Stephen Maranian. ◀

Generalmajor Stephen Maranian, US Army.

Text **Johan Lundgren/Leds Komm**

ÖVNING

MINFOKUS

I SLUTET AV AUGUSTI GENOMFÖRDES MARINENS HÖSTÖVNING MED SYFTE ATT ÖVA MINRÖJNING OCH LOGISTIK I KONTEXT AV EN SJÖFARTSSKYDDSOPERATION. PARALLELLT RÖJDES EN SKARP MINLINJE FRÅN ANDRA VÄRLDSKRIGET.

Text Melina Westerberg/4:e Sjöstridsflottiljen

EN AV MARINENS huvuduppgifter är att skydda sjöfarten så att transporter med förnödenheter kan fortsätta nå Sveriges befolkning i händelse av krig. Under marinens höstövning tränade flera förband på att säkra öar, söka efter undervattenshot och möta flygfarkoster för att skapa fungerande transportleder in till Göteborgs hamn.

Övningens största fokus var hotet från minor. Minering är en effektiv metod att neka en motståndare tillträde till en viktig hamn eller farled. Under de båda världskrigen fälldes cirka 150 000 minor i Östersjön och Västerhavet, en tredjedel av dessa ligger fortfarande kvar. Under övningen oskadliggjordes flera skarpa minor som fälldes av den brittiska ubåten HMS Seal 1940.

– Just dessa minor ligger mellan två ankringsområden i ett område som nu är avlyst för ankring, dykning och fiske. Vi bedömde att det var både säkrast och mest resurseffektivt att röja minorerna samtidigt som vi ändå övar i området, säger kommandörkapten Carl Lundvall, dåvarande chef för 42:a minröjningsdivisionen.

Under övningens turades minröjningsfartygen om att röja skarpa minor och delta i övningen, ett tydligt exempel på marinens förmåga att sömlöst växla mellan övning och insats.

EN FUNGERANDE KEDJA

UTÖVER MINRÖJNING KRÄVS en hel del andra förmågor för att skapa en säker transportled genom Sveriges skärgård. Faror lurar även på land och Marinbasens basskyddssoldater sökte efter motståndaren på omkringliggande öar.

– Vi har påverkat fienden genom att störa på olika öar. Det är lärorikt och roligt att

samverka med andra förband och att vara i en annan terräng än vår vanliga i Karlskrona, säger menige Victor Eek från Basskyddskompaniet.

För att fartygen ska kunna fortsätta sina uppgifter till sjöss krävs påfyllning av både drivmedel och ammunition. Marinbasen ser till att hela kedjan fungerar.

– Vi har agerat på behov och har försökt möta enheterna så att de inte behövt röra sig. Vi stödjer både till sjöss och till kaj, säger Henrik Persson, övningsledare från Marinbasen.

Minor finns inte bara i farleder utan kan även placeras invid kajer, eller på land. Under övningen var röjdykarna för första gången underställda Marinbasen för att finnas nära till hands när hamnar skulle säkras. Syftet har varit att dykarna ska kunna hjälpa till att säkra hamnområden från minor både på land och i vattnet så fartygen kan förtöja och omlastas i säkerhet.

– Vi har ganska så lätt för att samarbeta trots att vi har väldigt olika uppgifter att lösa, så det har gått bra, säger Persson. <

FAKTA

Förband: Tredje- och Fjärde

sjöstridsflottiljen, Amf 4, Marinbasen, Helikopterflottiljen

Tid: Övningen genomfördes 24-31 augusti

Plats: Västkusten

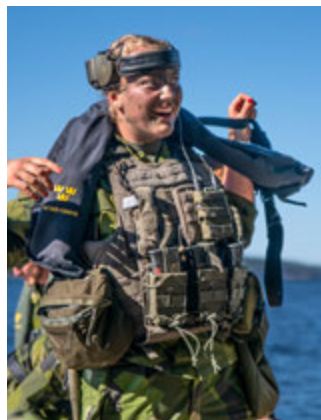

Basskyddssoldaterna vårdar och tar hand om sin utrustning även under övning.

Soldater från basskyddskompaniet landstiger på en ö för att störa motståndaren inför en viktig transport som ska passera till sjöss.

Marinbasens soldater sökte av omkringliggande öar för att skapa säkra transportleder genom skärgården.

MELINA WESTERBERG/FÖRSVARSMAKTEN

MELINA WESTERBERG/FÖRSVARSMAKTEN

MAJA HANSSON/FÖRSVARSMAKTEN

Minröjning innebär en hel del arbete på däck, solsken och lugna vindar är alltid uppskattat av sjömännen ombord.

CAMILLA GRANSTRÖM/FÖRSVARSMAKTEN

Marinbasens hundar används för att hitta fiendliga trupper på öar i skärgården.

MAJA HANSSON/FÖRSVARSMAKTEN

Under övningen oskadliggjorde fartygen sammanlagt 16 minor från andra världskriget.

HMS Koster har hittat en mina på 40 meters djup utanför fyren Vinga och sjösätter en undervattensfarkost för att undersöka den.

MAJA HANSSON/FÖRSVARSMAKTEN

TOTALFÖRSVAR

jonas helmersson/stridsfoto

EFTER TERROR

SVERIGE DRABBAS AV BLODIG, OMFATTANDE TERROR. FÖRSVARSMAKTEN, POLIS, RÄDDNINGSTJÄNST OCH DEN CIVILA SJUKVÅRDEN RYCKER UT FÖR ATT RÄDDA LIV. DET VAR UPPTAKTEN TILL TOTALFÖRSVARÖVNINGEN METEOR 22 SOM GENOMFÖRDES I UPPSALA, PÅ GOTLAND OCH I VÄSTERÅS UNDER SEPTEMBER.

ATTENTATEN

Text **Lukas Norsell**

TOTALFÖRSVAR

Bara en kort stund efter att poliser ur nationella insatsstyrkan brutit in i huset hörs skottlossning. Insatsledaren får omedelbart rapport: en polis är skottskadad, två gärningsmän skjutna.

En grupp sjukvårdare i M90-uniformer går genast in för att ta hand om de skadade. Utöver sjukvård är soldaterna även

utbildade i att skydda sig själva i så kallade heta zoner, miljöer med hög risk för våld. De utgör en så kallad lätt traumagrupp och kommer från Blekinge flygflottilj.

Strax hörs en kraftig explosion. En bomb har sprängts i en annan del av bondgården där skottlossningen nyss ägde rum. Det behövs ingen rapport för att samtliga på platsen ska inse

vad som hänt. Ett stort antal skadade ligger på gårdsplanen. Samtidigt som poliser börjar säkra platsen, som de senare bedömer har varit en illegal bombfabrik, upprättar militär personal en samlingsplats där de skadade kan tas om hand i väntan på transport.

Bara minuter senare sänker sig en Blackhawkhelikopter över gården och landar på

DANIEL KLINTHOLM/STRIDSFOTO

JONAS HELMERSON/STRIDSFOTO

I Västerås transporterades de svårast skadade med Polisens helikopter till sjukhuset.

På uppsamlingsplatsen bedöms de skadade och sjukvårdarna göra en prioriteringsordning för den fortsatta vården.

en åker strax intill. De värst skadade bärs ombord och samtidigt anländer en ambulans. Samtliga förs till närmaste vårdcentral i Hemse där militär personal är samlad tillsammans med vårdinrättningens ordinarie personal.

– Transport hit! Jag behöver någon som kör! ropar Helena Wäss som är läkare på vårdcentralen.

Hennes behov av transport var nog verkligt, men det mesta i övrigt påhitt och teater. Eller rättare: övning. Tillsammans med Polisen, Räddningstjänsten och den civila sjukvården på Gotland och i Västerås genomfördes en omfattande övning under september i att hantera konsekvenser av terrorattentat.

Attacken och explosionen

på bondgården utanför Hemse var bara början. Efter lunch attackerades folkhögskolan i Hemse med ett så kallat masskadeutfall som följd. Det är den regionala polisen som först möter det stora antalet individer som har slagits omkull av en sprängning eller skjutits ned, på gräsmattorna runt skolans kalkstensvita byggnader. Även hit kommer strax den militära

Intensivt arbete pågår vid uppsamlingsplatsen för skadade i Hemse.

DANIEL KLINTHOLM/STRIDSFOTO

Carlforsska gymnasiet i Västerås har just attackerats av terrorister. Effekterna i form av skadade syns vid skolans entré.

JONAS HELMERSSON/STRIDSFOTO

TOTALFÖRSVAR

HAMPUS ANDERSSON/STRIDSFOTO

Försvarsmaktens personal rullar in skadad som transporterats till Hemse vårdcentral.

JONAS HELMERSSON/STRIDSFOTO

Aktörerna i övningen var överens om att det är givande att öva tillsammans. Man får förståelse för varandras roller och kompetenser samtidigt som utvecklingsområden blir tydliga.

DANIEL KLINTHOLM/STRIDSFOTO

Vid övningsmomentet i Hemse användes helikopter 16 Blackhawk för transporter av såväl personal som skademarkörer.

HANNES HOLMSTRÖM/STRIDSFOTO

Akutmottagningen vid Västmanlands sjukhus deltog i övningen. Patienter fördes dit både med hjälp av polishelikoptrar och med ambulanser från flera regioner. Samverkan mellan militär och civil sjukvårdspersonal fortsatte inne på sjukhuset.

traumagrupper för att ta hand om de skadade medan polisen gör sitt arbete.

AULAATTACK I VÄSTERÅS

NÅGRA DAGAR SENARE stötmått terrorister in i en aula i Västerås där en säkerhetskonferens pågår. De skjuter vilt med automatvapen och dödar och skadar ett stort antal individer – i övningssceneriet. Mörkret fylls av skrik och strax anländer polisens piketstyrka. Poliserna går in med sköldar och vapen, lyser sig fram mellan kroppar med ficklampor.

– Lämna mig inte, ropar en

kvinnor desperat när en polis går förbi henne för att säkra en av utgångarna.

När salen är säkrad börjar poliserna samla de skadade, medan traumagrupper från Försvarsmakten kommer in och börjar med livsuppehållande vård. I gymnastiksalen har sjukvårdsenheten från Telekrigbataljonen tillsammans med ambulanssjukvården upprättat en samlingsplats.

Brandmän från räddningstjänsten och militärer kommer in till samlingsplatsen med skadade. En soldat som leder in en flicka blir stoppad direkt

vid ingången för sortering och prioritering

– Hej det här är Fanny, hon är skottskadad i ena benet men kan stötta på det andra, säger soldaten.

Flickan blir klassad som prioritet två och anvisas till rätt plats.

I en annan del av salen undersöker en läkare ur Telekrigbataljonen en skadad tillsammans med två sjuksköterskor från ambulansen. Patienten har förlorat en arm och båda benen.

– Du måste öppna upp allt du använder, säger instruktören till en av sjuksköterskorna och

förklarar att för att det ska vara så realistiskt som möjligt måste de använda sina saker så att deras kanyler, blod eller läkemedel kan ta slut.

När patienternas tillstånd blir tillräckligt stabilt transporteras de med ambulans och i några fall polishelikopter till Västerås sjukhus. Även här bistår Försvarsmakten, med hjälp i form av en lätt kirurg-

grupp och en lätt traumagrupp från Livregementets husarer.

ÖVNINGAR ÄR NYCKELN

INOM NÅGRA TIMMAR får övningsdeltagarna kontroll på masskadeutfallet och övningen närmar sig slutet.

Danny Regné från Ledningsregementet är initiativtagare till övningen, och konstaterar att det har gått

bra att öva tillsammans, att det har varit lärorikt och att de ”har sett hur vi kompletterar varandra på ett bra sätt”.

– Övningar som Meteor behövs för vi ska lösa belastningar tillsammans i totalförsvar, det kan vara i kris men även i krig. Övar vi inte tillsammans kommer vi inte att klara de belastningarna, säger han. ◀

INHYRDA SKÅDESPELARE FÖR MAXIMAL REALISM

DE SÅ KALLADE MARKÖRERNA, skådespelarna som spelar skadade, är synnerligen viktiga för att göra en övning som Meteor så realistisk som möjligt. Totalt agerade 90 personer markörer bara i momentet i Västerås. Och varje markör skulle sminkas noggrant. Make-up-artisterna målade dem i ansiktet för att skapa illusionen av skärsår, gjorde skottsår och hällde låtsasblod på kläderna.

Några av markörerna hyrdes in från Storbritannien, somliga med amputerade armar eller ben som sedan sminkas för att se ut som att de har sprängts bort. En av dem är Ian Beach som varit med på flera övningar i bland annat Sverige, Storbritannien och Tyskland.

– Vårt jobb är att göra övningen mer realistisk för medicinska omhändertaganden. Vi har proteser som vi byggt sen tidigare för att det ska se ut som att vi fått benen eller armarna bortsprängda. Vi har även små påsar med blod som vi sprutar ut för att simulera artärblödning, allt för att göra det mer realistiskt, säger han.

DANIEL KLINTHOLM/STRIDSFOTO

De professionella skademarkörerna från Storbritannien gör övningen ännu mer realistisk tack vare sina specialproteser.

ENKÄT: DIN STÖRSTA LÄRDOM FRÅN ÖVNINGEN?

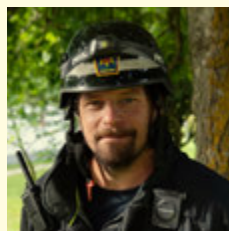
JORMA RÖSÄNEN undersköterska på Hemse vårdcentral

– Det är bra att jobba ihop med olika samhällsaktörer. Det jag har lärt mig på övningen är att det är viktigt att jobba i team och veta sin egen kunskapsbegränsning.

TERESE WERKELIN polis på Polis- myndigheten Gotland

– Vikten av samverkan! I ett scenario med stort skadeutfall där flera olika aktörer är inblandade i räddningsinsatsen blir det extra viktigt med ett tydligt ledarskap. Övningen har även belyst betydelsen av att chefer kan bibehålla god kommunikation.

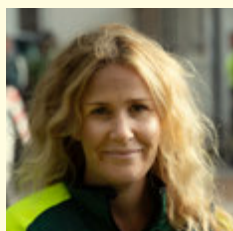
JONAS KARLSSON brandman, Räddningstjänsten Gotland

– Samarbete mellan polis, ambulans, räddningstjänst och militär är ovanligt så övningen har kanske främst ökat förståelsen för att det är viktigt att utveckla och öva det.

SANDRA KEBBE brandman, Räddningstjänsten Gotland

– Hur det fungerar när man samarbetar mellan alla olika aktörer och ser hur det går till. Det har gått snabbt från när det skjutits, när vi kommer in tills att det är klart och alla skadade har transporterats bort från skadeplatsen.

JULIA NYSTRÖM ambulanssjuksköterska från Region Gotland

– Jag har lärt mig om omhändertagande och traumaskador. Det har även varit mycket om samverkan och hur det kan vara på en skadeplats, det har jag inte haft någon tidigare erfarenhet av.

TOMAS FORSBERG läkare på 13:e Telekrigsbataljonen, Ledningsregementet.

– Mina största lärdomar från övningen är att man kan göra mycket som enskild person men vi måste ha ett utvecklat samarbete tillsammans med polisen och den civila sjukvården. Vi måste dessutom öva mer på det.

TIM LINDQVIST avancerad sjukvårdare på 13:e Telekrigsbataljonen, Ledningsregementet

– Min största lärdom har varit att få jobba med ambulansen och den civila sjukvården. Vi är bra på olika saker och kan därför komplettera varandra när vi jobbar ihop.

ALBIN DAHLQVIST läkare på 13:e Telekrigsbataljonen, Ledningsregementet

– Största lärdomen är att man kan få bra synergieffekter mellan civila och militära resurser. Att bidra med vad vi kan och nyttja varandras styrkor. Vi hade inte klarat oss utan dem och de hade nog inte klarat sig så bra utan oss.

HÖGTOXISK NORDISK TOTALFÖRSVARSSÖVNING

När den ryske dubbelagenten Sergej Skripal och hans dotter förgiftades i Salisbury 2018 misstänktes Ryssland ligga bakom dådet. I början av september övade nordiska CBRN-förband tillsammans med bland andra Polisen för att stärka förmågan att knyta den typen av attacker till en specifik aktör.

SUBSTANSEN SOM LIGGER framför honom är dödlig. Han vet det. Trots att han också vet att hans utrustning skyddar honom stiger pulsen, andningen blir tyngre. Som utbildad CBRN-soldat har han alla förutsättningar att klara uppgiften: säkra prover av det synnerligen farliga ämnet för vidare analys. Men det är första gången han hantlar ett ämne som skulle kunna döda honom.

Scenen är hämtad ur en två veckor lång övning vid Totalförsvarets skyddscentrum (SkyddC) i Umeå, där ett sjuttiofem personer med så kallad CBRN-kompetens från Finland, Norge och Danmark övade under ledning av svensk polis. Att de är kunniga inom CBRN betyder att de kan hantera händelser av kemisk, biologisk, radiologisk och nukleär karaktär.

POLISEN BEGÄRDE STÖD

DET VAR FÖRSTA gången som Försvarmakten använde högtoxiska

kemikalier och radiologiska och biologiska ämnen i utbildning av det här slaget. Det var också första gången som militär personal från såväl Sverige som övriga nordiska länder underställde Polisen i den här typen av övning.

– Scenariot var i korthet att Sverige befann sig i säkerhetspolitisk kris och drabbat av flera attacker med kemiska och biologiska stridsmedel, och även sprängningar. Polisens egna resurser räckte inte till, varför de begärde stöd av Försvarmakten och enheter från Finland, Norge och Danmark, berättar major Ralph Sandin, biträdande övningsledare.

Det faktum att förbanden arbetade för Polisen ställde ett särskilt krav som en militär normalt inte behöver ta hänsyn till. Nämligen att identifiera och

bevara så mycket bevismaterial på brottsplatsen som möjligt. Detta för att man senare skulle kunna fastställa och föra i bevis vem som låg bakom attackerna, med andra ord att attribuera dem till en aktör.

Utöver Polisen och nordiska CBRN-förband deltog även MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) och FOI (Totalförsvarets forskningsinstitut).

Nordiska CBRN-förband övar sedan 2009 årligen på gemensamma insatser, som en del av samarbetet i Nordefco (Nordic defence cooperation). ◀

OM ÖVNINGEN

Försvarmakten

» SkyddC, 1:a CBRN-kompaniet

» MR M, CBRN-pluton hemvärn

Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI

» Expertstöd

» Verifierande/forensisk analys vid laboratorium

Polismyndigheten

» Nationella bombskyddet

» Nationellt forensiskt centrum

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB

» Avancerad indikering

Nordiska länder

» Norge

» Finland

» Danmark

Antal övade: 70 personer

Text & foto **Henrik Lundqvist**
Rådmark/Leds Komm

FÖREGÅENDE SIDA: Dansk provtagningsgrupp genomför provtagning i ett illegalt labb som framställer kemiska vapen. LILLA BILDEN: Svensk CBRN-spaningsgrupp samverkar med en finsk provtagningsgrupp.

LITE SNACK. MYCKET VERKSTAD.

UTAN TEKNIKERNA PÅ MARINVERKSTÄDERNA SKULLE KORVETTERNA FÖRBLI VID KAJ, KANONER TYSTNA OCH DYKARE ALDRIG NÅ DJUPEN. VI BESÖKTE MARINBASEN I KARLSKRONA DÄR FLERA VERKSTÄDER FINNS, SOM SER TILL ATT HÅLLA FÖRSVARSMAKTENS MARINMATERIEL I TRIM.

Text & foto Henrik Lundqvist Rådmark/Leds Komm

JÄRNVÄGSSPÅREN ÄR nästan överasfalterade. Men det går att se hur de i en svag böj leder in mot gaveln på ett av husen i Örlogshamnen i Karlskrona.

– Det går en järnvägstunnel från centralstationen ner hit. Tågen kunde köra ända in i verkstaden här, där man tidigare vårdade ammunition, pjäser och annan materiel,

förklarar Magnus Nell.

Han är chef just för marinens verkstadsverksamhet och huset dit järnvägsspåren inte längre leder är fortfarande verkstad – och ”förmodligen det äldsta huset på hamnområdet”. På golvet innanför portarna står vad som ser ut som en liten styrhytt med ett långt eldrör som sträcker sig ut i lokalens längdriktning. Det är en 40-mm-kanon, av en sort

som finns på flera av marinens fartyg.

FÖREBYGGANDE

PETER OLSSON, TEKNIKER här i pjäsverkstaden sedan fyra år, kliver in i styrhytten och sänker eldröret en aning för att göra hela anordningen mer fotogenisk. Peter förklarar att det inte alls är något fel på kanonen, det är inte därför de har fått in

Peter Olsson, tekniker i pjäsverkstaden, med en 40 mm allmålskanon till ett av flottans fartyg.

den. I stället är den här för en genomgång så att den ska fortsätta att fungera klanderfritt. Det tycks vara så man föredrar att arbeta här – förebyggande.

I andra änden av den stora verkstadslokalen står en betydligt större kanon, en 57-mm-pjäs av sorten som finns på korvetter. Den är här monterad på en låg ställning, som med lite fantasi kan föreställa ett

fördäck på ett fartyg. Från ett intilliggande utrymme går det att styra hela pjäsen, precis som om den vore monterad på fartyget, förklarar Peters kollega Andreas Sandström och poserar aningen motvilligt för fotografen vid kanonen. Han berättar att de plockar ner även denna fullständigt, rengör, kontrollerar komponenter, målar om och monterar ihop igen.

Det är ett mödosamt arbete som tar månader att utföra.

Pjäswerkstaden är en av flera verkstäder på marinbasen i Karlskrona. Precis som övriga funktioner inom Försvarmakten befinner sig verkstäderna under förändring, i huvudsak för att möta det ökande behovet som en växande militär organisation medför. Magnus Nell är mannen som leder arbetet.

Tidigare har han på sitt hörnrum en trappa upp visat diagram och tabeller, och engagerat pratat om hur struktur, ordning och reda på kort tid har utvecklats för att möta de ökande kraven som följer av Försvarmaktens tillväxt. Hans egen yrkesmässiga bakgrund förefaller synnerligen lämplig. Under många år arbetade han inom industrin, efter en officerskarriär inom marinen. Bland hans civila arbetsgivare fanns bland annat Scania och Volvo, två bolag som är synnerligen intresserade av saker som effektivitet och hög kvalitet och framför allt dokumenterat duktiga på det.

– Den här metoden för avvikelshantering, säger Magnus Nell och pekar på ett slags flödesschema på en Powerpointbild, bygger på Scantias och Volvos arbetssätt. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att vi aldrig ska ha samma drivkrafter som en vinstdrivande industri, påpekar han.

BYGGER UTHÅLLIGHET

SEDAN MAGNUS NELL tog över som chef över marinverkstäderna här på marinbasen, sedan verksamheten gick över från FMV till Försvarmakten 2019, har målet varit att bli ”en robustare verkstad som möter varje behov och klarar varje leverans”. Det handlar till stor del om det så vanliga begreppet uthållighet. Därför har Magnus Nell inte bara fokuserat på att trimma själva kärnverksamheten, strukturera och rationalisera där det är meningsfullt, utan också på att utöka alla stödfunktioner.

– Det är lite hårdtaget motsatsen till hur man tänker i industrin och även inom FMV som vi hörde till tidigare. Då stod effektivisering av

verkstadsproduktionen i centrum. Vi ska naturligtvis hushålla med de ekonomiska resurserna, men nu innehåller uppdraget mer av sådant som robusthet och uthållighet, förklarar han.

Ämnet har möjligen en begränsad attraktionskraft för gemene man. Arbetet ”nere på golvet”, som det i det här fallet verkligen rör sig om, är i vart fall mer konkret och påtagligt. Efter besöket i pjäsverkstaden öppnar vi dörrarna in till marinmaterielverkstaden. Huset rymmer fem, sex olika verkstäder – alla med sina specifika syften.

TESTAT LIVFLOTTAR I 20 ÅR

DEN FÖRSTA VI kommer in i är också den största, och det av goda skäl. Här kontrolleras de uppblåsbara livflottar som används av marinens fartyg. På golvet står tre stadiga flottar i lysande orange uppblåsta. Något pyser, noterar jag och föreslår att en av flottarna läcker.

– Nej, skrattar Per Karlsson som testat livflottar här i över 20 år.

– Vi har precis fyllt en och det du hör är en överflödsventil som släpper ut luft för att skapa rätt tryck i ringarna. Därefter noteras trycket. Efter en timme görs en ny kontroll för att se att trycket inte minskat med mer än fem procent.

– Vi byter också batterier i lampan som sitter i flotten och byter nödbloss och andra saker där bäst-före-datumet passerats.

Med tanke på det stora antalet livflottar som testas här varje år – Magnus Nell föredrar att hålla siffran för sig själv – är stämningen överraskande avspänd, stressnivån på ett minimum. Kanske är det inte så märkligt; Per Karlsson

John Höjer och Per Karlsson viker en livflotte efter service. De serverar och packar samtliga livflottar i Försvarmakten.

Marinens verkstäder har tillgång till avancerad kontrollutrustning, här i form av ett huvud för test av andningsmasker.

Reservdelar, reservdelar,
tusentals används varje år.

"Noggrannhet är det viktigaste", säger Anders Åkerström i dykverkstaden. Under vatten måste det fungera. I bakgrunden Mikael Halling.

"Arbete med tunga lyft och travers är ett vanligt arbetsmoment", säger tekniker Mattias Gustavsson. "Inte bara i verkstäderna, vi gör det även i fält när montering sker på fartyg."

Peter Olsson (vänster) och Magnus Nell diskuterar hur verkstäderna skulle behöva expandera för att möta marinens önskemål.

"Här kan vi genomföra omfattande tester av pjäsen innan leverans", säger Andreas Sandström, produktionsamordnare. "Det sparar tid vid testerna till sjöss."

för att få jobba närmare militär verksamhet, berättar han.

Men han står inte och testar räddningsvästar vareviga dag och det är inte han ensam som står för genomgången av alla 4 500 västar som passerar här under ett år. Utöver hjälp från kollegan Morgan Nillekvist kan fler hoppa in om "det kör ihop sig". Arbetet i verkstäderna är nämligen upplagt så att alla kan utföra flera uppgifter och de flesta roterar mellan olika sysslor.

TORPEDVERKSTAD FRÅN 1910

BYGGNADEN RYMMER OCKSÅ dykeriverkstad – där dykmateriel kontrolleras och repareras, och en dräktverkstad. Längst in håller Conny Fredriksson till. Han kontrollerar och fyller tryckkärl, framför allt dykartuber.

Vi har besökt två av de verkstäder som finns på Örlogshamnens-området. Till torpedverkstaden är vi inte välkomna med kameran. Verksamheten, som startade 1910 då Sverige började bygga egna torpeder, är inte lämplig att lyftas fram till allmän beskådan, meddelar marinens säkerhetschef. Detsamma gäller de robot- och båtverkstäder som finns på Muskö.

Magnus Nell förklarar att Marinverkstäderna för övrigt inte alls bara är en angelägenhet för marinen. Här utförs underhåll och reparation av materielsystem som används av förband i hela Försvarsmakten. Och allt mer av den materiel som förnyas eller nyanskaffas inom de här materielslagen ska i allt högre grad underhållas och repareras inom Marinverkstäderna, understryker han.

– Jag tycker det är klokt att Försvarsmakten har egen

kapacitet för det, kapacitet som kan beordras, beredskapsättas, aktiveras eller utökas utan att kommersiella avtal måste slutas. Det ger ett starkare försvar helt enkelt. ◀

DET HÄR GÖR VERKSTÄDERNA

Marinverkstäderna finns på marinbasen i Karlskrona, på Muskö och i Skredsvik.

Båtunderhåll
Dräkter (dyk-, kem- och rökdiräkter)
Dykmateriel
Fallskydd
Kanoner
Livflottar
Robotar
Räddningsvästar
Torpeder
Tryckkärl (ex. dykflaskor)

Antal anställda: 85 anställda, varav 65 tekniker

MUSKÖ FÅR EGEN VARVSVERKSAMHET

På Muskö byggs just nu en verkstad som kan ta hand om mindre båtar själva, som ett komplement till de avtal med civila leverantörer som servar huvuddelen av marinens fartyg.

– Vi kommer inte att konkurrera med de civila varv vi har avtal med, och avsikten är inte att utveckla en större egen varvsverksamhet. Men vissa av våra båtar är utrustade på ett sådant sätt att marinen vill genomföra eget underhåll.

Den nya varvsverksamheten är ett resultat av den förstärkning och utökning av marinverkstädernas roll som chefen Magnus Nell har till uppgift att leda.

och hans kollegor är tvevelsutan ytterligt rutinerade. Att packa den 230 kg tunga flotten tar blott ett par, tre minuter och varje handgrepp sitter som utfördes det av en industrirobot.

För drygt tre år sedan jobbade Tom Rasmusson som tulltjänsteman. I dag står han och testar räddningsvästar i ett rum intill livflotteverkstaden.

– Som tulltjänsteman kom jag ibland i kontakt med materielverkstaden här, som gjorde service på våra andningsapparater. Och när det blev ett jobb ledigt sökte jag det, delvis

JOBBVARDAG I BRYSSEL

DAN RASMUSSEN KAN INTE TÄNKA SIG ETT BÄTTRE JOBB ÄN SITT EGET: MILITÄRRÅDGIVARE VID SVERIGES NATODELEGATION I BRYSSEL. "DET ÄR FANTASTISKT ATT FÅ VARA I EPICENTRUM AV DETTA HISTORISKA SKEENDE."

Text Johanna Toll/Leds Komm

DEN 24 FEBRUARI 2022 förändrades allt. Ryssland anföll Ukraina och Sveriges Natodelegation fördjupade över en natt samarbetet med Nato.

Delegationen svarar bland annat för Sveriges samarbete med Nato inom ramen för Partnerskap för fred och består av personal från utrikes-, justitie- och försvarsdepartementen.

En av dem som arbetar i delegationen är Dan Rasmussen, militärrådgivare och ställföreträdande militärrepresentant. Han har varit där sedan 2020 och hans berättelse är minst sagt händelserik.

När han kom dit präglades tillvaron av pandemin och vidhängande begränsningar. I dag påverkas hans vardag främst av ett radikalt förtätat samarbete med Nato, ett resultat dels av Rysslands attack mot Ukraina, dels av Sveriges medlemsansökan.

När Dan Rasmussen hade accepterat erbjudandet om tjäns-

ten vid delegationen för drygt två år sedan valde han att flytta till Bryssel medan frun stannade kvar hemma i Sverige.

– Hon har ett bra jobb men saknar möjlighet att jobba på distans. Därför bestämde vi att jag åker själv. Under pandemin funkade inte pendlingen så bra så då åkte jag hem en gång i månaden, men nu åker jag hem varannan helg, säger Dan.

CYKLAR ÖVERALLT

FRÅN EN KOLLEGA fick han tips om att bo lite utanför centrum och nu bor han i Woluwe-Saint-Pierre som är ett lugnt och trevligt område med affärer och grönområden.

– Det är sex kilometer in till stan och lika långt till jobbet. Jag cyklar överallt och det har löst den fysiska spänsten på ett bra sätt.

Att hitta en bostad i Bryssel var ganska enkelt. På EU-representationen finns bostadshandläggaren, som även hjälper Natodelegationen med att hitta

bostäder till personalen. Dan berättar att Bryssels bostadsmarknad skiljer sig från den svenska. Varje objekt som är till salu eller uthyrning kan ha flera mäklare samtidigt.

– När jag hittade en lägenhet måste mäklaren ringa tre andra mäklare för att kolla att ingen av dem redan hyrt ut den, säger Dan.

Han trivs i Bryssel. Staden är ganska liten så det är lätt att ta sig runt och det många olika nationaliteter som bor där vilket ger samhället en högst internationell prägel.

Eftersom han kom dit under pandemin har han inte kunnat gå ut på restauranger och ta del av det stora kulturutbudet, men nu är alla restriktioner borta och allt har öppnat igen.

– I början var det lite isolerat men nu är det lättare att umgås.

Ordinarie arbetstid är 9 till 17 men ofta börjar Dan redan vid halv åtta och slutar ofta vid 18-tiden.

– Det är oftast någon från

Dan Rasmussen
veckopendlar till
jobbet på Sveriges
Natodelegation i Bryssel.

Försvarsmakten som är först på plats, skrattar Dan.

Det är långa och intensiva dagar. På veckomötet bestäms vad alla ska göra den kommande veckan. Dan och hans kollegor går vanligen på möten i arbetsgrupper och kommittéer på förmiddagarna, därefter skrivs rapporter som skickas till Högkvarteret eller försvarsdepartementet i Sverige. På eftermiddagarna är det nya möten som det sedan också ska rapporteras hem om. Mötena kan handla om allt från gemensam försvarsplanering till diskussioner om flygbränsle.

Jobbet har blivit mycket intensivare nu och delegationen har redan förstärkts med fem nya försvarsmaktsutsända och ytterligare några förväntas ansluta före jul.

– Det är otroligt stimulerande att jobba i en internationell miljö. Efterhand har man lärt sig vilka länder som tänker på samma sätt som vi och var olikheterna finns, säger Dan.

Natos officiella arbetspråk

är engelska och franska, och kommittéerna har alltid simultantolkning. Själv kan Dan inte franska men tycker att han klarar sig bra med bara engelska.

STOR SKILLNAD PÅ PARTNER OCH INVITEE

JUST NU SITTEr alla Natos partnerländer i en byggnad en

att vara ”invitee”, en särskild status som inbjuden. Tidigare var de svenska militärrådgivarna med på bara delar av mötet men nu ska de vara med på hela mötet.

– En del av ett möte kan vara 5–30 minuter, ett helt möte kan ta fyra timmar. Så arbetsbördan och tidsåtgången har

”Efterhand har man lärt sig vilka länder som tänker på samma sätt som vi och var olikheterna finns.”

kilometer från Natos högkvarter vilket innebär att för varje möte blir det två kilometers promenad eller cykling. Tanken är att Natomedlemmarna ska sitta i den nya byggnaden vid högkvarteret som stod klar 2018, men där börjar det redan bli trångt. Därför kommer det att dröja några år innan den svenska delegationen kan flytta till permanenta lokaler.

Det märks redan att Sverige går från att vara partner till

mångdubblats, säger Dan.

Dan säger att stämningen och arbetsuppgifterna har ändrats efter Sveriges Nato-ansökan. Den svenska delegationen var anpassad efter Sveriges status som partnerland och arbetsuppgifterna var anpassade efter den befintliga bemaningen.

– Men nu tar vi emot nya kollegor och vi jobbar på för att klara av att vara ett inviteeland.

SÅ PÅVERKAS DU AV NATO

Ett Nato-medlemskap innebär stora förändringar för Sverige och Försvarsmakten, och följaktligen även för myndighetens personal. I ett samtal med Annika Nordgren-Christensen i Studio FM i september svarade Bengt Lundgren, chef för personalutveckling, på frågor om vad som är att vänta för medarbetarna.

Hur många kommer att arbeta i Nato-strukturen och vilken kompetens söker man?

– I vår första analys ser vi att det på 5–6 års sikt rör sig om uppåt 250 personer ur den militära personalen.

– Men det handlar också om civilanställda – Nato är ju både en civil och militär organisation. Hur många civila medarbetare det rör sig om vet vi inte just nu, utan vi börjar med den militära personalen för att successivt bygga på med civila.

Kommer man att vara tvungen att tjänstgöra utomlands?

– Man har ju tjänstgöringsskyldighet utomlands, men vi försöker naturligtvis så långt det är möjligt att få frivilliga att åka utomlands. Då gör man ett bättre arbete.

Hur långt är ett förordnande?

– Det rör sig i huvudsak om treårsförordnanden.

Då åker man rimligen ut med sin familj?

– Ja, det handlar om

att flytta utomlands och vår målsättning är att det ska bli lika naturligt att jobba i exempelvis Bryssel som i Stockholm, Skövde och Boden.

Vad gäller då för villkor?

– Det finns ju ett villkorsreglemente för utlandsstationering och det överser vi nu så att de passar våra medarbetare, men det finns alltså ett grundläggande regelverk som är på plats i dag.

Det är alltid nära till parker och grönområden i Bryssel

Gatuvy från Dans kvarter i förorten Stockel, Woluwe-Saint-Pierre.

Invideestatus innebär att man får delta och uttala sig på Nato-möten, men saknar rösträtt.

BRA TIMING

DAN MÄRKER ATT det finns ett stort intresse från kollegor på UD, försvarsdepartementet och Försvarsmakten för att jobba i Nato. Och det kommer att finnas befattningar för såväl officerare och specialistofficerare som civila.

I Bryssel finns den svenska

delegationen och den militära representationen. Inom ramen för den militära representationen kommer det finnas plats för flera av de befattningar som finns i Försvarsmakten.

Den nationella delegationen kommer att bestå av personal från utrikes-, försvars och justitiedepartementen samt från Försvarsmakten. Planen är att Sverige ska ha cirka 50 personer på plats i Bryssel, varav 20 i den militära representationen.

Hur länge man är utsänd till Nato beror på befattningen, men de flesta förordnanden blir treåriga.

Själv har Dan ett år kvar av sitt uppdrag i Bryssel och han tycker att det inte kan finnas en intressantare plats att vara på just nu.

– Det som händer nu är historiskt och det känns fantastiskt att få befinna sig i epicentrum av detta skeende. Det är väldigt bra timing helt enkelt. ◀

Kan medföljande få arbete i exempelvis EU-strukturen?

– Absolut, EU är ett exempel men det finns många andra möjligheter, även inom den privata sektorn.

Behöver man ordna boende själv?

– Vi kommer att vara behjälpliga med det och kommer att ha grupper som åker ner nu under hösten och nästa vår för att se till att vi snabbt kan få ett antal bra bostäder att erbjuda våra medarbetare.

– Jag ser också

framför mig att vi kommer behöva ha en medarbetarkår både hemma och utomlands som hjälper till och stödjer med detta. Inte bara bostäder, utan även skolor och övrigt som krävs för att vardagen ska fungera för en familj.

Hur påverkar en sådan här befattning den fortsatta karriären hemma?

– Eftersom vi är en del av Nato kommer hela Försvarsmakten att präglas av Nato, så den kompetens

man fått genom att jobba i Nato kommer att vara värdefull. Så det blir naturliga karriärplaneringar där Nato-tjänstgöring ingår.

Nato har ju fasta baseringar i olika länder. Vad kan vi se framför oss när det gäller den typen av tjänstgöring?

– Vi deltar ju redan nu sedan flera år i Natos snabbinsatsförmåga, som partner. Den delen kommer att öka i omfattning. Och Nato fattade ju beslut i somras om att

man kommer att öka närvaron i de baltiska länderna, Polen och ner mot svarta havet. När vi är medlemmar i Nato kommer vi att bidra även till de insatserna och beredskaperna.

Vad gäller för värnpliktiga?

– Det blir inga dramatiska förändringar över en natt för dem. Men när de som är inne nu kommer in och genomför repetitionsutbildning så är sannolikheten att de genomför det i en Nato-övning större än i dag.

SVERIGES MAN I PENTAGON

Från den första november har Sverige en länk direkt in till USA:s försvarshögkvarter i Pentagon: överstelöjtnant Mathias Holmqvist.

OKTOBER HAR PRECIS gått över i november. I flygplanet som lättar från asfalten på startbana 1 på Arlanda sitter Mathias Holmqvist och hans fru Eva-Lena. Resans slutdestination: USA. Pentagon närmare bestämt. Mathias är överstelöjtnant och har precis lämnat sitt jobb på Försvarsmaktens högkvarter för att tjänstgöra tre år i USA. Han är Sveriges första samverkansofficer på plats i USA:s militärstrategiska motor, försvarshögkvarteret. Mer specifikt i det som kallas Joint staff Directorate for strategy, plans and policy. Alltså den grupp som utvecklar och presenterar förslag till USA:s försvarschef, presidentens militära rådgivare.

– Det är ungefär samma område som jag har jobbat med på Ledningsstabens inriktningsavdelning, förklarar Mathias.

UTAN TVEKAN

NÄR VI GÖR INTERVJUN, tre veckor före avfärd, är Mathias i färd med att läsa in sig på vad jobbet innebär. Så om det vet han just nu inte särskilt mycket. Men generellt är samverkansofficerens roll att vara en länk mellan Försvarsmakten och den aktuella organisationen. Alltså USA:s centrala militärstrategiska ledning i det här fallet.

Mathias tvekade inte inför uppdraget. Han fick frågan en fredag i september, diskuterade saken med sin fru över helgen och gav ett positivt besked

DAVID B. GLEASON

Mathias Holmqvist är Sveriges första samverkansofficer på plats i Pentagon, USA:s försvarshögkvarter.

på måndagen.

– Jag har varit i USA i flera omgångar tidigare och har länge velat ta min fru dit. Det blir som ett litet äventyr för oss under de tre år förordnandet gäller.

Under hans tidigare besök på andra sidan Atlanten har det handlat om utbildning. Mathias har bland annat genomfört en av de tuffaste utbildningarna som finns i amerikanska armén, Ranger School. För övrigt präglas hans bakgrund av krävande roller, med bland annat totalt ett år i två olika chefsroller i Afghanistan och senast som chef för Arméns jägarbataljon i Arvidsjaur.

– Min bakgrund innebär att jag varit med om många svåra situationer och utmaningar, så jag vet att jag klarar av att hantera det jag ställs inför. Uppdra-

get som LNO i Pentagon kommer säkert ha sina utmaningar, men inget jag inte kommer att kunna hantera, säger han.

VARDAGSUTMANINGAR

DE UTMANINGAR HAN ser närmast efter att planet landat på Dulles-flygplatsen i Washington D.C. handlar om sådana vardagliga ting som att hitta en bostad, skaffa bil och amerikanska körkort, och ordna med bank.

Vad kommer din fru att göra?

– Eftersom hon inte har arbetstillstånd kommer hon förmodligen att engagera sig i frivilligarbete och studier. Men som sagt, vi har inte ens kommit dit än och vet väldigt lite om detaljerna. ◀

Text **Henrik Lundqvist Rådmark/Leds Komm**

Tex&foto
Henrik Lundqvist Rådmark/Leds Komm

LÄNKEN MELLAN TAKTIK OCH TEKNIK

ALLT FLER CIVILINGENJÖRER VÄLJER ATT UTBILDA SIG TILL FÖRSVARSINGENJÖRER. MÖJLIGHETEN ATT FÅ ARBETA MED TEKNIK I VÄRLDSKLASS ÄR ETT AV FLERA SKÄL, ENLIGT TORBJÖRN ANDERSSON PÅ FMTS. "MEN VI BEHÖVER ÅTSKILLIGT FLER I DEN HÄR TYPEN AV BEFATTNING."

DET ÄR KNAPPAST pengar som driver civilingenjörer till en militär karriär. Som myndighet kan Försvarsmakten inte konkurrera om sådan arbetskraft med lön. Men behovet av civilingenjörer i officersbefattningar – försvarsingenjörer – är stort och växande. Det berättar Torbjörn Andersson på FMTS, som arbetar med rekrytering.

– Det blir mer och mer teknik i Försvarsmakten och för att nå full effekt av våra system krävs individer som kan vara bryggan mellan teknik och taktik – just försvarsingenjörer.

Samtidigt ser han att de som söker sig till en sådan roll drivs av något annat än pengar. Många har arbetat i det civila i några år och upplevt att de behöver leverera allt mer i ett tilltagande tempo. Samtidigt som de inte ens alltid får slutföra alla projekt. I Försvarsmakten, säger Torbjörn Andersson, "får man jobba färdigt".

– Vi ser att även omvärldsläget är något som får många att byta spår i sin karriär och välja

Försvarsmakten. Jag har mött flera som säger att de vill bidra till något större, något som känns meningsfullt och som bidrar till Sveriges säkerhet, säger han.

En försvarsingenjör arbetar med Försvarsmaktens tekniska system genom olika faser – utveckling, vidmakthållande och avveckling. De första åren av karriären innebär arbete vid något av Försvarsmaktens förband.

Efter några års erfarenhet finns möjligheter att arbeta vid försvarsgrensstaber, i Högkvarteret eller vid Försvarets materielverk (FMV).

Alla som har en civilingenjörexamen kan söka sig till en roll som försvarsingenjör. Officersutbildningen sker under anställning, liksom grundläggande militär utbildning för sökande som saknar den delen.

Torbjörn Andersson,
FMTS.

THERESE TÄRNHOLM. Planerings- och utvecklingssektionen, marinstaben, doktorand, Försvarshögskolan

”Har alltid siktat på akademien”

Efter en lyckad värnplikt visste Therese Tärnholm att hon inte skulle lämna Försvarsmakten. Samtidigt ville hon inte ge upp sin ingenjördröm. I dag har hon det bästa av två världar, som försvarsingenjör.

SIKTET VAR ALLTID inställt på civila högskolestudier. Men när Therese Tärnholm var klar med sin värnplikt ville hon inte kliva i land, inte lämna ubåten. Hon trivdes för bra i marinen och Försvarsmakten. Efter officersexamen 1998 blev det tre år som motorbefäl på samtliga ubåtar i Gotlandklassen. Först därefter var hon redo att ta steget in i akademien. Hon skulle bli försvarsingenjör.

– För även om jag insåg att jag inte skulle vilja åka båt hela livet så ville jag inte lämna marinen. Det var en fantastisk chans att få gå en civilingenjörsutbildning och fortfarande vara anställd i Försvarsmakten, en möjlighet som tyvärr inte finns kvar.

TILLBAKA TILL UBÅTARNA

EFTER 4,5 ÅRS ingenjörstudier på KTH, inom maskinteknik med marin inriktning, var hon tillbaka på ubåtsflottiljen i Karlskrona. Under sommar-

uppehållen hade hon läst på Karlberg för att vara färdig kapten efter KTH-studierna. I sin nya roll som systemingenjör var hon med på provturer efter större översyner av fartygen, skrev rapporter och hade kontakt med FMV. Bland annat.

– Jag tog ett steg upp i abstraktionsnivå, kan man säga. Som systemingenjör tittade jag inte bara på tekniken ombord, utan också på hur hela tekniksystem ska hänga ihop och inte minst på hur förbandet ska fungera.

”FÖR ÄVEN OM JAG INSÅG ATT JAG INTE SKULLE VILJA ÅKA BÅT HELA LIVET SÅ VILLE JAG INTE LÄMNA MARINEN.”

Hade flottiljen varit ett privat företag hade hon förmodligen inte kommit särskilt mycket längre med mindre än att söka ett annat jobb, hos en annan arbetsgivare. Som Försvarsmaktsanställd har hon aldrig haft några problem att tillfredsställa lusten att fortsätta utvecklas. Efter ett par år på ubåtsflottiljen gick hon över till FMV och senare återvände hon till marinen, för en tjänst på det som då hette marinens taktiska stab.

För fyra år sedan fick hon frågan om att doktorera på

KTH i anslutning till ett projekt som heter Swedish Maritime Robotics Centre.

2019 inledde hon så sin forskning kring obemannade undervattensfarkoster ur ett försvarsperspektiv.

Parallellt med forskningen arbetar hon 20 procent på Marinstaben, med forskning och utveckling. När hon disputerat räknar hon med att stanna kvar på deltid i den akademiska världen, eftersom det ”är viktigt att det finns en länk mellan Försvarsmakten och

forskningen”.

MENINGSFULLT

SOM FÖRSVARSSINGENJÖR har Therese en tillvaro där hon får utlopp för sitt teknikintresse i ett sammanhang som både skänker personlig glädje och känns meningsfullt i ett bredare perspektiv.

– Som ingenjör i försvaret jobbar man ju inte bara för att maximera ett företags ekonomiska vinst, som på ett civilt företag. Här handlar det om att bidra till att göra verklig skillnad.

HÅKAN MARTIN. Stf teknisk Chef på Upsala Kompani, Ledningsregementet

”Bredden och ledarskapet är den största skillnaden”

Han hade nått sitt mål men kände att något saknades. Att det fanns viktigare saker att engagera sig i. Efter en ettårig officersutbildning är han idag försvarsingenjör och ställföreträdande teknisk chef på ett kompani på Ledningsregementet.

Jobbet på konsultfirman med kontor i Stockholm city var välbetalt. Intressant, lärorikt. Med bra kollegor. Och precis vad Håkan Martin hade studerat för på Chalmers i Göteborg. Men övningarna med jägarbataljonen uppe i Arvidsjaur, där han var anställd som T-soldat, började kännas allt viktigare.

– Efter en övning sa jag lite skämtsamt till min chef däruppe att ”det här var kul, det borde man göra oftare”, eller något sådant.

VILLE UTVECKLA LEDARSKAPET
CHEFEN, SOM MÖJLIGEN såg en chans att bidra i Försvarsmaktens tillväxt, förklarade att ”det kan du”. Och att det finns en utbildning för sådana som Håkan, som har en civil akademisk utbildning och vill hoppa på officersspåret.

Kort därefter sökte Håkan SOFU (särskild officersutbildning) och blev antagen.

Det var inte bara det att han ville tillbringa mer tid i det militära. Han ville också utveckla sitt ledarskap på ett sätt som knappast vore möjligt civilt, hävdar han. ”De bästa ledarna jag har stött på har varit inom Försvarsmakten, i Arvidsjaur.”

– Planen var att bli jägarplutonschef för att så småningom söka mig mot en mer teknisk befattning. Men en kurskamrat på Karlberg förklarade att jag kunde sikta direkt på en sådan befattning, som försvarsingenjör, berättar Håkan.

”EFTER EN ÖVNING SA JAG LITE SKÄMTSAMT TILL MIN CHEF DÄRUPPE ATT 'DET HÄR VAR KUL, DET BORDE MAN GÖRA OFTARE.'”

Utbildningen, som utöver kurser i taktik även innehåller kurser ur masterprogrammet ”Utveckling av system för försvar och säkerhet”, tog ett år. Han beskriver den som tidvis ”bubblande”, med kurskamrater från helt andra områden än det han själv kom från med sin ingenjörsutbildning. Där fanns allt från jurister och ekonomer till meteorologer och statsvetare. Bredden innebar att frågor och ämnen ofta belystes med vitt skilda infallsvinklar, något som var både stimulerande och lärorikt.

Just bredden är något Håkan pekar på som en stor skillnad i sin roll som försvarsingenjör jämfört med motsvarande uppgift i ett civilt företag.

– De är ofta nischade mot några få typer av tjänster eller produkter. I Försvarsmakten däremot kan du jobba inom många, ofta vitt skilda, områden.

TAKTISK FÖRSTÅELSE

EN ANNAN SKILLNAD är att försvarsingenjören också är officer, med en förståelse för

hur man använder taktik för att nå ett mål. Han säger att ”det gifter sig med mer civila kompetenser i hur man driver projekt eller effektiviserar”.

Så vad gör du i dag som teknisk chef?

– Jag ansvarar för att all materiel – som master, antenner, lastbilar, elverk, vapen – har hög tillgänglighet, och för att göra nödvändiga tekniska prioriteringar för att öka kompaniets stridsvärde. Men som försvarsingenjör är jag ofta med och tycker till i frågor som rör andra områden. ◀

ROBERT JONSSON. Blivande flygingenjör i aktiv tjänst

”Jag gör det inte för pengarna”

Det kan förefalla ambitiöst i överkant, att bli både pilot och ingenjör. Men Robert Jonsson har aldrig tvekat. Som flygingenjör i aktiv tjänst får han göra något som är både utvecklande och känns meningsfullt, resonerar han.

HANS KTH-KOMPISAR kommer möjligen få fetare bankkonton. Å andra sidan, resonerar Robert Jonsson, kommer många tvingas löpa allt fortare i det proverbiala ekorrhjulet. Och kanske blir just pengarna snart den största drivkraften för många av dem. Han kan givetvis ha fel, men det var så hans tankar gick under det sista året av sin utbildning inom farkostteknik med inriktning mot flygteknik.

– Jag ville inte in i det där. Man har ett liv på 80-90 år och då gäller det att göra något man själv tycker är värdefullt, resonerar han.

I dag har han precis avslutat SOFU (Särskild officersutbildning), avsedd just för akademiker, och är på väg till Tyska arméflygskolan i Hannover i Tyskland. Han ska bli helikopterpilot och så småningom flygingenjör i aktiv flygtjänst, som det heter.

Det var något av ett lappkast att ge sig in i försvaret. Flygintresset hade förvisso funnits hos honom sedan tonåren, men han hade inte gjort lumpen och aldrig hört talas om att det fanns plats för ingenjörer

i Försvarsmakten. Fram till dess en inbjudan dök upp i hans flöde under sista året på KTH. Inbjudan var från Fjärde sjöstridsflottiljen i Berga som ville visa upp sig för blivande ingenjörer.

SÖKTE HÖGRE SYFTE

ROBERT ÅKTE DIT. När han var tillbaka i skolbänken växte känslan sig allt starkare: försvaret kunde vara rätt väg för honom.

– Även om jag då inte visste vad jag ville jobba med visste

att söka till SOFU. Han hade kompisar som redan tjänade över 40 000 kronor i månaden och just nu satt på ett varmt kontor, eller hemma i en mjuk, torr soffa. Medan han själv genomgick den krävande militära grundutbildningen på ett halvår. Men det rörde sig aldrig om något djupare tvivel.

– Jag har aldrig ångrat mig, tvärtom. Och det handlar inte bara om att känna att jag gör något som är meningsfullt för mig. Alla människor jag har mött under utbildningen – det

”DET ÄR JU ETT ÖKÄNT TEST SÅ JAG HADE EGENTLIGEN INGA FÖRHOPNINGAR OM ATT KLARA AV DET. MEN MAN MÅSTE JU ÄNDÅ TESTA.”

jag att det måste vara något meningsfullt, något som fyller ett syfte som är större än att tjäna pengar, förklarar han.

Att bidra till att försvara Sverige, exempelvis. Men kanske inte inom marinen. Han gjorde några snabba googlingar på ”försvarsmaktsingenjör” och ”flyg” och visste snart vad hans nästa steg skulle bli: pilottestet.

– Det är ju ett okänt test så jag hade egentligen inga förhoppningar om att klara av det. Men man måste ju ändå testa!

Det svindlade när han fick resultatet och hans första spontana tanke var att något inte stämde. ”Det var för bra för att vara sant.”

När han något år senare låg i ett februariblött dike i Skåne och frös var han inte lika övertygad om det kloka i valet

har varit allt från allt från meteorologer och statsvetare till civilanställda tekniker – har varit extremt utvecklande.

STÄRKT SOM LEDARE

TACK VARE officersutbildningen har han dessutom fått något annat som hans forna studiekamrater svärigen kommer att kunna matcha. Nämligen högst potenta kunskaper i ledarskap och beslutsfattande.

Mycket har hänt i världen sedan Robert Jonsson gjorde pilottestet och sökte till SOFU. Men han skulle inte gjort något annorlunda om han vetat vilken väg utvecklingen skulle ta. Tvärtom. Den tilltagande osäkerheten gör honom bara mer övertygad om att han valt rätt. ◀

SYDKOREA BLEV.. ETT ÄVENTYR FÖR HELA FAMILJEN

PRIVAT

Utlandsmission på andra sidan jorden där äkta hälft och två barn följer med kan låta som en omöjlighet. Men för familjen Norell från Enköping blev ett år i Sydkorea ett äventyr som både barn och vuxna ser tillbaka på med värme. "Det är något som jag verkligen rekommenderar, men det var ju en sak som nästan fick mig och barnen att åka hem därifrån", säger Cecilia Norell.

Text **Linus Ehn/Leds Komm**

ALLVARET I DEN demilitariserade zonen på gränsen mellan Sydkorea och Nordkorea är ständigt närvarande. Det beskrivs som världens mest militariserade område med enorma styrkor på båda sidor om gränsen. Ett

avtal om vapenstillestånd 1953 reglerar hur de ska hållas isär – och en handfull svenskar ingår i styrkan som synar att avtalet följs. Posteringen är en så kallad familjemission vilket innebär att den svenska personalen kan ta med sina familjer.

För några år sedan tog överstelöjtnant Per-Ove Norell, för närvarande vid arméstaben i Enköping, upp frågan hemma med familjen: Vad skulle ni säga om att jag ansöker om att bli en av officerarna i missionen NNSC (Neutral Nations Supervisory Commission), i Sydkorea?

– När vi talade om det första gången så tänkte jag bara: Nej, jag orkar inte just nu, familjen var inte riktigt mogen för idén! Men så pratade vi vidare och efter ett tag landade jag i tanken och vi pratade om att det också skulle vara en stor

möjlighet för barnen att lära sig bättre engelska eftersom de skulle gå i amerikansk skola, säger Cecilia.

TAGGAD INFÖR RESAN

CECILIA ARBETAR SOM utbildningshandläggare vid FMTIS Stab J7, båda föräldrarna är alltså anställda inom Försvarsmakten.

Barnen var först tveksamma till att vara borta från skola och kompisar.

– Det kändes som att vi skulle vara borta så länge, ett helt år. Men när vi skulle åka så var jag riktigt taggad, säger Alicia.

Alicia är född 2008 och var tolv år vid tiden. Lillebror Filip är född 2011 och var nio år när familjen reste iväg. Han var inte särskilt brydd inför att åka.

– Jag har ganska lätt att få nya kompisar, så jag var inte oroad, säger han.

LINUS EHN

Per-Ove Norell tjänstgjorde vid NNSC 2020-21.

Alicia Norell (t.v.)
och Filip Norell (t.h.).
Storasyster var tolv
år när familjen reste,
lillebror Filip var nio.

I efterhand skulle det visa sig vara helt rätt beslut för familjen Norell att åka till Sydkorea.

Vardagen skulle innebära att Per-Ove var i tjänst längs den demilitariserade zonen. Resten av familjen skulle bo i en lägenhet utanför den stora amerikanska militärbasen, Camp Humphreys i Pyeongtaek, barnen skulle gå i den amerikanska skolan inne på basområdet.

– För min del skulle det innebära att jag blev hemmafru på heltid i Sydkorea. Det hade inte fungerat om jag skulle ha jobbat, så jag bestämde mig för att göra det bästa av den här tiden, säger Cecilia. Hon sökte och fick tjänstledigt, huset hemma i Enköping gjordes i ordning för en längre tids frånvaro och grannarna lovade att hålla ett öga på fastigheten. De packade och gjorde sig redo för resan – men då drog pandemin in över världen. Den första tiden i Sydkorea kom därför att präglas helt av coronarestriktioner som ställde tillvaron på ända.

– Den amerikanska skolan bedrevs inledningsvis på distans. Det var tufft att vara ensam under veckorna med barnen i ett nytt land och annat språk. Barnen pratade inte flytande engelska, så jag fick över-sätta och hjälpa till med skolarbetet från morgon till kväll. Hade det fortsatt så, pratade jag och barnen om att åka hem

En fördel var att barnen där var väldigt öppna och lätta att få kontakt med. Jag började även i ett fotbollslag, Koram, och fick något att göra efter skolan, säger Alicia.

HÄNGDE MED HEMMAFRUARNA

FILIP BÖRjade OCKSÅ träna med fotbollslaget i sin åldersgrupp och snart var varje kväll

¶¶ Eftersom båda barnen var med i fotbollslaget så var vi upptagna med träningar fyra av fem vardagskvällar. ¶¶

och Per-Ove hade fått stanna kvar, säger Cecilia.

De var inte ensamma om sin situation. Inne på basen växte kraven på att skolorna skulle öppna och bedriva undervisning på plats igen. Skolorna öppnades efter sex veckor - och på order från den amerikanska militärledningen.

– Det var mycket nytt jämfört mot min skola här hemma.

i veckan fylld med fotbollsträningar.

Cecilia började umgås med de amerikanska hemmafruarna, bland annat från barnens skolor.

– Jag hade bestämt mig för att göra det bästa av den här tiden och började hänga med de amerikanska hemmafruarna på dagarna. Det var mycket umgänge kring olika insamlingar

LINUSEHN

Familjen samlad framför sitt gula hus med vita knutar i ett villaområde i Enköping.

och klubbar. Vi hade bland annat en kaffeklubb som gick ut på att vi åkte runt och testade nya kaféer. Eftersom båda barnen var med i fotbollslaget så var vi upptagna med träningar fyra av fem vardagskvällar, säger Cecilia.

Det nya vardagslivet gick snart sin gilla gång. Arbetet i den demilitariserade zonen för Per-Ove, skolbuss fram och tillbaka till den amerikanska skolan inne på det stora basområdet för de två barnen – och umgänge med de amerikanska hemmafruarna för Cecilia.

– Jag kunde åka hem till familjen på helgerna och de kunde också komma och besöka mig på den svenska kampen i Panmunjom, var fjärde helg när jag gick VB, säger Per-Ove.

Gränsområdet mellan Sydkorea och den oberäkneliga grannen i norr brukar beskrivas som det mest militäriserade i världen, men det är samtidigt mycket vackert. Zonen består av mil efter mil av idyllisk na-

tur som fått stå orörd medan det moderna Sydkorea har växt fram.

Efter snart 70 år råder ännu formellt inte fred. Den svenska delegationen i Panmunjom beskrivs som världssamfundets ögon och öron på platsen.

– Det var härligt att komma upp dit. Det var väldigt vackert natur, harmoniskt och väldigt tyst där, säger Alicia.

HÅLLER KONTAKTEN

TIDEN I SYDKOREA blev ett lyckat äventyr för familjen Norrell. Pandemin gjorde att de inte kunde resa utanför landet, så på ledig tid reste de en hel del inom landet.

– Ett fantastiskt land som vi visste ganska lite om innan vi kom dit. Vi turistade en hel del i Sydkorea och det hade vi ju aldrig gjort om vi inte åkt dit, säger Per-Ove.

Hela familjen är nu tillbaka i sin gula villa i Enköping och Per-Ove och Cecilia har återvänt till sina arbetsplatser i För-

svarsmakten. Alicia och Filip har börjat ännu en termin med både nya och gamla klasskompisar.

– Jag har fortfarande kontakt med mina amerikanska kompisar. Vi spelar Fortnite och andra dataspel tillsammans, säger Filip.

Hans storasyster hoppas på ännu en vända utomlands. Fast i så fall kanske till en annan världsdel.

– Jag skulle gärna åka till USA och gå på high school, just nu kollar jag på många serier som utspelar sig i den miljön. ◀

ENDA FAMILJEMISSIONEN

I dag är Neutral Nations Supervisory Commission, NNSC, den enda familjemissionen inom Försvarsmakten. Delegationens camp ligger i Panmunjom, platsen där vapenstilleståndsavtalet skrevs under efter Koreakriget och där både fångutväxling och samtal har skett sedan dess.

PRIVAT

Den svenska campen i Sydkorea.

Gränsovergången mellan Nord- och Sydkorea.

PRIVAT

Kaffeklubben innebar många kulinariska upplevelser.

ANDERS SJÖDÉN/FÖRSVARSMAKTEN

HUNDTJÄNST

NOSESS

I september genomfördes det första försvarsmaktsmästerskapet i hundtjänst för kontinuerligt tjänstgörande soldater med tjänstehundar. Hundekipagen tävlade i patrull, sök och lydnad under den två dagar långa tävlingen.

FÖRSVARSMAKTENS hundtjänstenhet (FHTE) arrangerade mästerskapet där patrullhundarna testades i patrullering med bland annat vind och spårupptag. Sökhundarna fick genomföra byggnads, fordons- och områdessök. Alla genomförde

ett gemensamt lydnadsmoment och en avslutande biathlon med löpning och olika former av hinder.

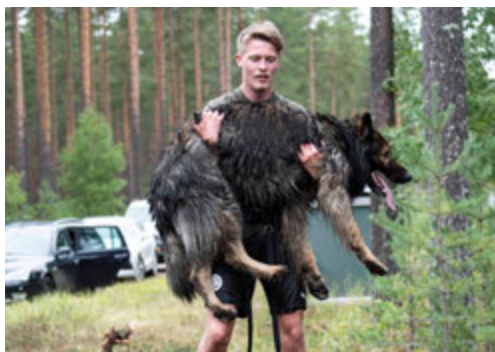
– Momenten är utvalda från de prov hundarna respektive hundförarna gör under utbildningen. Vi vill stimulera soldaterna att lägga lite extra tid på att träna hundarna, säger tävlingsledaren Per-Arne Bergström från FHTE.

Det är första året som mästerskapet genomförs och förhoppningen är att fler anmäler sig till kommande tävlingar. I år startade 15 ekipage från sex förband. Även om det är en

tävling för hundförare så är all hundtjänstpersonal välkomna att följa tävlingen, understryker Per-Arne Bergström.

– Vi vill samla hundförare och annan hundtjänstpersonal från hela Försvarsmakten så att de får möjlighet att träffa kollegor från andra förband och stärka gemenskapen. Målsättningen är att hundförarna stannar längre i befattningen och att vi rekryterar fler hundförare.

Skaraborgs flygflottilj tog alla pallplatser i lydnadsmomentet, vilket hundförarna förklarade med att de tränar

Douglas Liljegren (F 17) balanserar med en lugn FM Kebbe.

FM Lubba från SWEDEC söker av en lastbil.

Simon Steinsson och FM Nixon klarade skottkärran och vann patrullklassen och lydnaden.

Hundekipagen fick möjlighet att svalka sig i en branddamm längs biathlonbanan.

grupplydnad varje dag. Kasper Andersson och FM Omsy blev tvåa i lydnad och trea totalt i patrull.

– Vi var tre från flottiljen som anmälde oss direkt, Omsy tycker det är jättekul och jag har varit mest nervös. Att vara hundförare är världens bästa jobb, det finns inget bättre än när människa och hund jobbar ihop, säger Kasper Andersson.

HÖG MOTIVATION

HANS KOLLEGA SIMON Steins-son och FM Nixon vann både lydnaden och patrulltävlingen.

– Det har varit superkul och väldigt bra arrangerat. Vi hade en bra känsla och Nixon har varit motiverad hela tiden och hållit en hög lägstanivå, säger Simon Steinsson.

Totalförsvarets ammu-

ni- och minröjningscentrum (SWEDEC) tog hem både första och andraplatsen i sökklassen. Inför det avslutande biathlonmomentet ledde Katarina Norberg och FM Lubba med några få poäng före sin kollega, men de lyckades behålla förstaplatsen.

– Vi är inte vana att jobba under tidspress så jag fick mana på henne lite under fordons-söket. Tävlingen är jättekul, särskilt att få träffa andra hundförare och utbyta idéer och tankar, säger Katarina Norberg.

Nästa år får fler hundekipage möjlighet att delta i tävlingen och målsättningen är att alla förband med tjänstehundar deltar. ◀

Text & foto **Therése Åkerstedt**

RESULTAT

» SÖK

Guld: Katarina Norberg & FM Lubba/SWEDEC

Silver: Johan Hellström & FM Nexa/SWEDEC

Brons: Tomas Jansen & FM Nila/Livgardet

» PATRULL

Guld: Simon Steinsson & FM Nixon/Skaraborgs flygflottilj

Silver: FM Nike/Blekinge flygflottilj

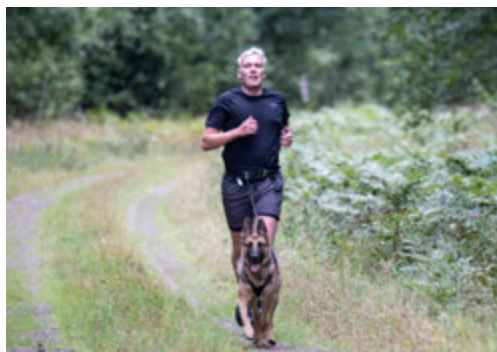
Brons: Kasper Andersson & FM Omsy/Skaraborgs flygflottilj

» LYDNAD

Guld: Simon Steinsson & FM Nixon/Skaraborgs flygflottilj

Silver: Kasper Andersson & FM Omsy/Skaraborgs flygflottilj

Brons: Tim Pettersson & FM Night/Skaraborgs flygflottilj

Carl Nilsson och FM Moldi tävlade för Blekinge flygflottilj.

Livgardets FM Nicette är lugn under skottkärremomentet.

Vinnarna i sök, patrull och lydnad (svarta pokaler).

FLYGPIONJÄRER TILL SJÖSS

Svenska flygplankryssaren Gotland var en unik lösning som väckte en hel del uppmärksamhet internationellt. Och av en händelse bidrog hon till britternas triumfatoriska sänkning av det tyska slagskeppet Bismarck under andra världskriget.

Text Per Iko/Försvarsmakten

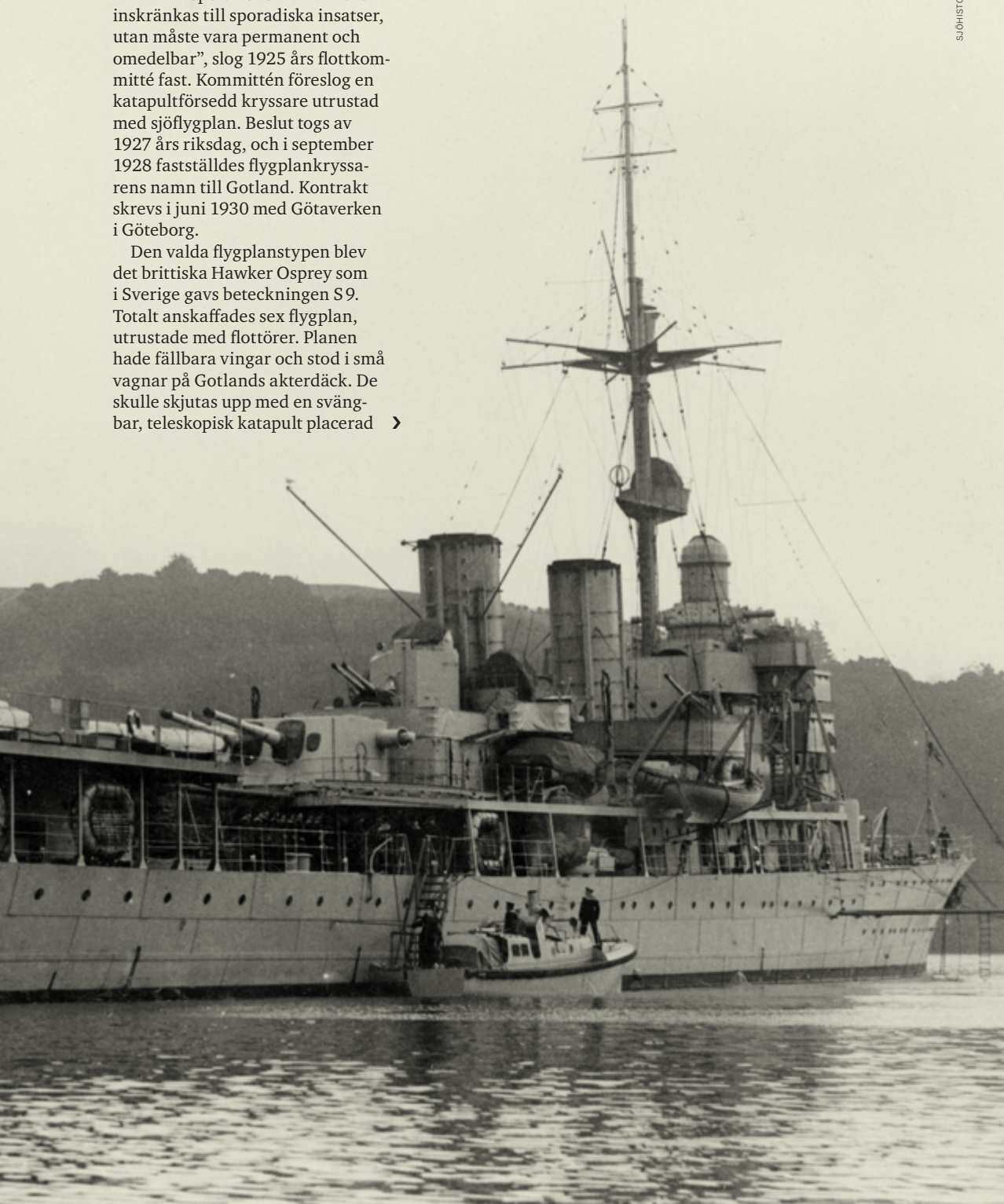

Gotland mönstrade 417 man och var i internationell jämförelse med sina 4 600 ton en liten kryssare. Under den första långresan besökte hon bland annat Dartmouth i januari 1936. Erfarenheterna från en storm i Biscayabukten gjorde att Gotland försågs med så kallade slingerkölar (kölar på var sida strax under vattenlinjen) för att rulla mindre.

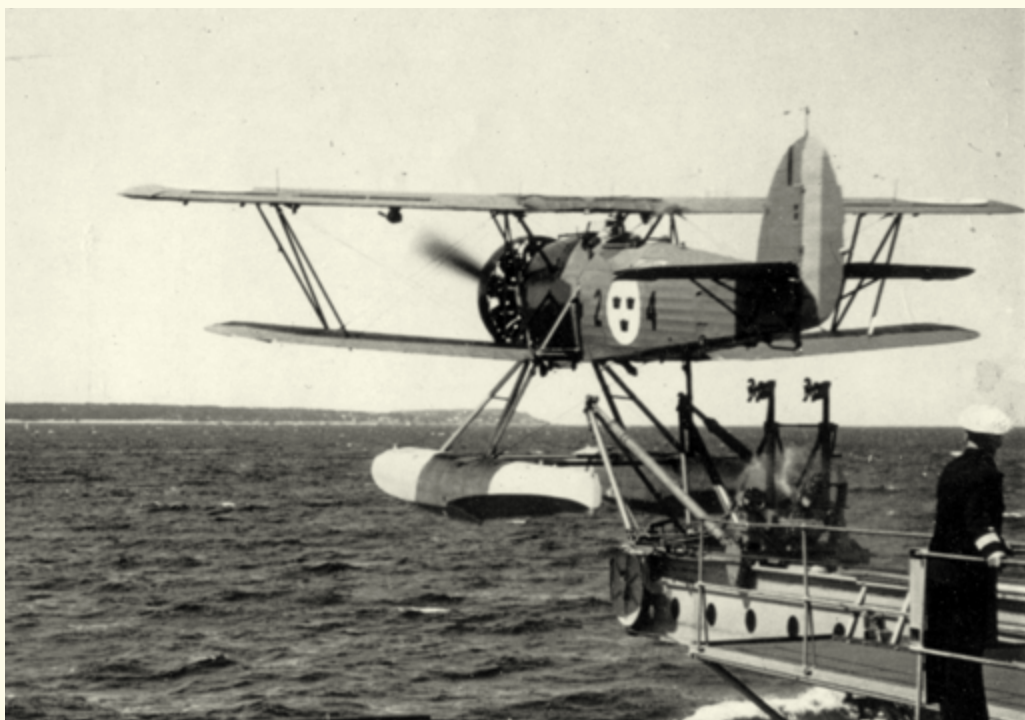

” FLYGVAPNETS MED-
VERKAN vid sjökrigs-
operationerna kan icke
inskränkas till sporadiska insatser,
utan måste vara permanent och
omedelbar”, slog 1925 års flottkom-
mitté fast. Kommittén föreslog en
katapultförsedd kryssare utrustad
med sjöflygplan. Beslut togs av
1927 års riksdag, och i september
1928 fastställdes flygplankryssa-
rens namn till Gotland. Kontrakt
skrevs i juni 1930 med Götaverken
i Göteborg.

Den valda flygplanstypen blev
det brittiska Hawker Osprey som
i Sverige gavs beteckningen S9.
Totalt anskaffades sex flygplan,
utrustade med flottörer. Planen
hade fällbara vingar och stod i små
vagnar på Gotlands akterdäck. De
skulle skjutas upp med en sväng-
bar, teleskopisk katapult placerad >

Sjöhistoriska museet

Vid starten från fartyget accelererades flygplanet längs katapultens 22 meter till en hastighet av drygt 100 km/h. Den första gången Harald Almström var med om en utskjutning hade han råkat vända sig om just då katapulten utlöstes. Det kostade honom två knäckta revben.

i centrumlinjen. Formellt tillhörde planen 2:a flygkåren i Hägernäs, senare benämnd Roslagens flygflottilj (F2), som upprättats för det marin-samverkande flyget.

Den 14 september 1933 sjösattes Gotland. Efter färdigställande och provturer levererades flygplankryssaren till marinen den 14 december 1934. Gotlands huvudbestyckning var sex 15,2 cm kanoner, fördelade på två dubbeltorn i för respektive akter samt i kasematter vid sidan av överbyggnaden. Därutöver hade hon fjärr- och närluftvärn, torpeder och minor.

Gotland ingick i kustflottans spaningsavdelning som chefsfartyg tillsammans med fyra jagare. Normalt medfördes tre eller fyra flygplan. Gotland var också byggd för

att vintertid vara flottans långresefartyg.

SPANING OCH ELDLEDNING

FLYGPLANENS HUVUDUPPGIFT var spaning och bevakning, men också eldledning, där såväl nedslag som målkurs och

gas och på ett tecken utlöstes katapulten av katapult-officieren. Flygspanaren Harald Almström beskrev hur det kunde vara: "Att bli utskjuten när det var sjögång, var ofta mycket otrevligt. När fartyget rullade 'åkte man hiss' upp och

”Att bli utskjuten när det var sjögång var ofta mycket otrevligt. När fartyget rullade åkte man hiss upp och ner ute på katapultens ände.”

målfart observerades. Planen kunde också medföra dimbildningsapparater.

Vid flygning fördes planen över till katapulten som svängdes bakåt. Föraren satt med huvudet tryckt mot ett nackstöd, den bakåtvända spanaren hade huvudet mot ett pannstöd. Föraren gav full

ner ute på katapultens ända." Det krävdes stor uppmärksamhet så inte starten skedde i en nedåtgående rullningsrörelse.

Efter genomfört uppdrag landade planet på vattnet och tog sig mot aktern. Därifrån lyftes det upp av en kran, ett moment som vid kraftiga vågrörelser inte gjordes utan risk.

När flygplanet förts över på en räls till katapulten, iakttog katapultofficeren vid den vita lådan noga fartygets rörelser. Vid en uppåtgående rullning slog han till utskjutningsspaken. Med ett öronbedövande dån slungades flygplanet iväg.

När andra världskriget brutit ut i september 1939 tog Gotland del i neutralitetsvakten fram till hösten 1943. En uppmärksam händelse inträffade den 20 maj 1941 då hon befann sig i närheten av Vinga. Signalisten Nils-Hugo Lilja hörde plötsligt bland radios brus en röst som på tyska ropade ut en massa siffror. När Liljas befäl blev varse detta blåstes "Klart skepp!", det vill säga högsta stridsberedskap, och full fart framåt beordrades.

LÄCKT RAPPORT

DET VAR DET nya tyska slagskeppet Bismarck som tillsammans med den tunga kryssaren Prinz Eugen hade siktats på väg mot Norge. Radiotrafiken handlade om de tyska eskortfartygens sick-

sackkurser framför Bismarck. Gotland följde efter längs territorialvattengränsen och rapporterade till marinstabben. På något sätt läckte rapporten till den brittiske marinattachén, kommandör Henry Denham, som varskodde amiralitetet i

landbaserade flygplan. Under vintern 1943–1944 togs all flygplansutrustning bort och istället installerades sex 40 mm luftvärnsautomatkanoner i dubbellavettage på det tidigare flygdäcket. Gotland blev en kraftigt bestyckad

”Den tekniska utvecklingen gjorde Gotlands flygplan snabbt föråldrade. En utredning kom fram till att moderna plan skulle kräva ny katapult.”

London. En vecka senare sänktes Bismarck i Atlanten.

Den tekniska utvecklingen gjorde Gotlands flygplan snabbt föråldrade. En utredning kom fram till att modernare plan skulle kräva en ny katapult. Dessutom kunde samverkan mellan sjö- och flygstridskrafter nu göras av

luftvärnskryssare.

Ännu en ombyggnad gjordes då hon 1955 försågs med luftspaningsradar för flygstridsledning och modernare luftvärnspjäser. Efter den sista långresan året efter lades Gotland i materielberedskap. Hon uttrangerades 1960 och skrotades 1963. ◀

GUIDE TILL SKÖNARE VARDAG

Har du ont i axlarna, värk i ryggen och nackstelhet?

**Det är vanliga krämpor som många av oss skrivbordsgeneraler lider av.
Den goda nyheten är att du med enkla metoder kan få igång kroppen igen.**

✓ BRA FÖR HÄLSAN

✓ FÖRBÄTTRAR SÖMNE

✓ HJÄLPER DIG ATT HÅLLA EN HÄLSOSAM VIKT

✓ HJÄLPER DIG ATT HANTERA STRESS

✓ FÖRBÄTTRAR DIN LIVSKVALITET

Lite är bra,
mer är bättre

Börja i dag -
det är aldrig försent

Varje minut
räknas

Var aktiv

Minst

150

minuter

medelintensiv
aktivitet per vecka
ökad andning
men kan prata

Simma

Snabb promenad

Cykla

ELLER

Eller en kombination av båda

Minst

75

minuter

högintensiv träning
per vecka
snabb andning, svårt
att prata

Springa

Gå i trappor

Sport

Bygg styrka

för att hålla muskler, ben
och leder starka

Minst **2** dagar i veckan

Minimera stillasittandet

Ta pauser från stillasittandet

Bowla

Tai Chi

Dansa

För äldre vuxna, för att minska risken
för skörhet och fallskador

Förbättra balansen

2 dagar i veckan

PÅNYTTFÖDD GARNISONSDAG

Över 3 000 besökte
Norrbottnens regemente.

Materielföreläsningen avslutades
med en Gripen-överflygning.

FÖRSVARSMAKTEN

2 022 ÅRS upplaga av Garnisonsdag i Boden den 8 oktober blev en folkfest i drömväder med uppskattningsvis 3 000 besökare.

– Det är oerhört glädjande att se hur starkt intresset är från både allmänhet och anhöriga för vår verksamhet, säger garnisonschefen överste **Nils Johansson**.

Med anledning av den tra-

giska dödsolyckan på Livgardet dagen innan (då en soldat avled efter en vådaskjutning, reds anm) inleddes dagen med en tyst minut under soldaterinran. Efter ceremonin fick besökarna bege sig innanför I 19:s grindar för att ta del av ett slags militär mäsas där ett Försvarsmakten i miniformat visades upp. Här fanns bland annat helikoptrar, stridsfordon, artilleri, hemvärn,

bandvagnsåkning och ansiktsmålning. Deltagarna bjöds även på en överraskning från ovan då Norrbottens flygflottilj genomförde flera överflygningar med JAS 39 Gripen.

Dagen avrundades med en stridsföreläsning på Pampas övningsfält följt av transporter till Försvarsmuseum och Bodens fästning som höll öppet för besökarna. ◀

SNART I USA: LJUDLÖS STRIDSVAGN

NÄSTA GENERATION stridsvagnar av modell M1 Abrams – som används av främst USA:s armé – är elhybrider. Det innebär att bränsleförbrukningen sjunker till hälften jämfört med dagens vagnar, och att den kan röra sig i princip ljudlöst kortare sträckor, tack vare elmotorn.

Abrams tillverkas av General Dynamics. ◀

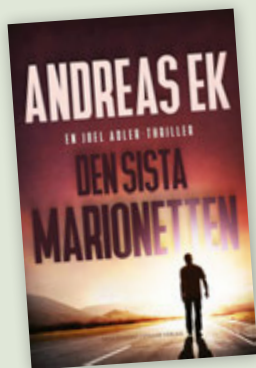
Den nya modellen kallas AbramsX.

GENERAL DYNAMICS

BOKTIPS:
DEN SISTA
MARIONETTEN

LÄTTSMÅLT FÖR LÄSKUNNIGA

DET ÄR INTE alls stor litteratur. Men **Andreas Eks** bok om ex-militären Joel håller högt tempo, har hög spänning och osar testosteron. Språket är enkelt vilket gör att även lästempot är högt. Den som nyss lärt sig läsa längre texter och söker en stunds verklighetsflykt lär varken bli besviken eller överraskad av *Den sista marionetten*. ◀

HÖGRE FART I FORTVERKET

TIDIGARE MUST-CHEFEN **Jan Kinnander** ska trimma Fortifikationsverket.

Som ny utvecklingsdirektör och avdelningschef på Fortifikationsverket ska Jan Kinnander (kommendör och tidigare chef på Säkerhetskontoret, Must) hjälpa till att få fart på samarbetet med Försvarsmakten.

– Med tillväxten som mål behöver vi hitta sätt att arbeta snabbare och effektivare tillsammans. Det gäller både mellan och inom de olika myndigheterna i totalförsvaret för att gemensamt bygga ökad försvarsförmåga. ◀

Jan Kinnander.

FÖRSVARSMAKTEN

SIFFRAN

25 000

Så många timmar har Blackhawk-helikoptrarna flugit sedan de första maskinerna levererades till Försvarsmakten i slutet av 2011.

GLASÖGON GÖR SOLDATER FARLIGARE

AMERIKANSKA SOLDATER DRAR snart på sig smarta glasögon innan de ger sig ut i fält.

Enligt USA:s militär ska glasögonen “increase lethality by enhancing the ability to detect, decide and engage before the enemy”. Alltså göra soldaten farligare genom att förbättra möjligheterna att upptäcka, fatta beslut och agera

mot fienden.

Avtalet som har slutits gäller 100 000 Microsoft Hololens-glasögon, som presenterar information på en så kallad head-up-display. De används idag bland annat som stöd för servicepersonal, som får tillgång till nödvändig information och samtidigt kan ha båda händerna fria.

Hololens i militärt utförande.

CORTNEY BACON/US ARMY

Oskar Svärd och Erik Jonsson jagar en kontroll – en utmaning i sig då kontrollerna ofta var klurigt placerade.

ÄVENTYRLIGA VÄRLDSETTOR

Efter fyra dygn och 15 timmar gick Försvarets multisporthögskola Safat in som tvåa i årets världsmästerskap i Adventure racing i Paraguay. Trots andraplatsen är laget nu rankat som världsetta.

TOTALT DELTOG 73 lag från världens alla hörn i tävlingen som gick i djurtäta djungelmiljöer och var en av de svåraste banorna någonsin.

Safat (Swedish armed forces adventure team) hade segervittning sent i loppet, men under de sista två sträckorna tog tröttheten och den oerhört svåra ter-

56 MIL PÅ 135 TIMMAR

Trekking	122 km	4 800 höjdmeter	32 tim
Paddling	94 km	–	13 tim
Mountainbike	83 km	1 100 höjdmeter	8 tim
Trekking	35 km	850 höjdmeter	10 tim
Mountainbike	74 km	1 150 höjdmeter	5 tim
Trekking	33 km	950 höjdmeter	8 tim
Mountainbike	104 km	1 800 höjdmeter	9,5 tim
Trekking	19 km	460 höjdmeter	4,5 tim

rängen ut sin rätt. Det navigeringsstarka och rutinerade nya zeeländska laget Avaya blev till slut för svåra och placerade sig högst upp på pallen.

– Det här är den starkaste insats vi gjort, men tyvärr räckte det inte hela vägen, säger

lagkapten John Karlsson.

Safat består av officerarna John Karlsson, Malin Hjalmarsson, Oskar Svärd – samt Erik Jonsson. ◀

Text & Foto Joel Thungren/
Stridsfoto

Totalt cyklade laget 26 mil på inte särskilt varierande underlag. Vissa passager var så tuffa att de tvingades dra cyklarna.

Paddlingen skedde i strömmande vatten under nästan tio mil.

Erik Jonsson.

Malin Hjalmarsson.

I varje nummer av Försvarets Forum presenterar någon från Armémuseum ett av alla de föremål som finns i samlingarna. Här berättar intendent Martin Markelius om en grevlig jacka som bär spår av strider mot ryska soldater.

GREVENS SEGERJACKA

DET RYSK-SVENSKA kriget pågick från 1788 till 1790. Den 13 april 1790 stred 4 000 svenskar mot något färre ryssar i Valkeala på den ryska sidan om gränsen. Slaget blev hårt och avgjordes med bajonettanfall från svensk sida. Den svenska segern tillskrevs överste Gustav Wachtmeister, som själv sårades i striden.

I Armémuseums samlingar finns den officersjacka som greven bar i slaget. Wachtmeister var vid denna tidpunkt överste vid Dalregementet och ledde de svenska trupperna tillsammans med Gustav III. Han blev senare utnämnd till generalmajor för sina insatser. Under slaget blev han sårad i höger arm och man var tvungen att skära upp armen på jackan för att förbinda såret. Blodspåren finns kvar på jackan än idag.

KOPPLING TILL DALREGEOMETET

GUSTAV III HADE fastställt en ny uniform för hela krigsmakten år 1779, baserad på den ”nationella dräkten”, som skulle bäras av svenska folket som en enande symbol. Wachtmeisters jacka är tillverkad av mörkblått officerskläde med vit krage samt vita ärmuppslag. Färgkombinationen mörkblått och vitt visar att den är för en officer vid Dalregementet.

Knapparna, som i dag saknas, var förgyllda och försedda med Dalarnas landskapsvapen. På höger axel sitter en träns tillverkad av silvertråd, vilken var avsedd att hålla ett ordensband på plats.

Mer information om uniformerna i Gustav III:s armé hittar du i Martin Markelius bok *Gustav III:s armé* (2020). ◀

Text **Martin Markelius**

Pehr Hilleströms målning från slaget visar ögonblicket när Gustav III förvissas om Wachtmeister tillstånd. På bilden syns hur Gustav III från sin häst ser till den sårade Wachtmeister. Tavlan finns på Wanås slott (Bilderna är beskuren).

Har du också en fråga om Försvarsmaktens uniformer, traditioner eller liknande? Ställ den till förvaltare Patrik Laestadius. Mejla frågan till ff-red@mil.se så kan du få svaret i kommande nummer av Försvarets Forum.

VARFÖR HÅLLER VI PÅ MED EXERCIS?

I Reglemente Parad 3 beskrivs grunderna för hur Försvarsmakten uppträder i ceremoniella sammanhang – "formellt uppträdande i sluten ordning" eller exercis. Det ger också en historisk bakgrund som ökar förståelsen för varför vi ägnar oss åt detta. Utöver bevarande av kultur handlar det faktiskt också om stridsduglighet.

Utdrag ur Reglemente Parad 3:
"Ordet exercis härstammar från latinets och betyder övning. Begreppet används i Sverige sedan 1700-talet som en beteckning för övningar i militärt uppträdande. I exercisreglementen under tidigare delen av 1900-talet användes begreppet 'Exercis I' för det vi i dagligt tal kallar exercis (formellt uppträdande i sluten ordning) medan exempelvis Exercis III innebar övning i handgemäng.

Standardiserat uppträdande för förband i sluten ordning var en nödvändighet för överlevnad och framgång på slagfältet såväl för den grekiska falangen som för den romerska legionen. Medeltidens ofta bristfälligt samövade truppförband för strid i sluten ordning till fots kom under renässansen att avlösas av välövade förband, ofta i form av yrkesknektar, som både var skickliga soldater och samövade för strid i förband.

Eldhandvapnets spridning under 1600-talet kom att ställa ännu större krav och det blev

JOEL THUNBERG/STRIDSFOTO

Att kunna stå och gå snyggt – eller välordnat – handlar om stridsduglighet.

nödvändigt att i detalj reglera de många rörelser som krävdes för att ladda och avfyra de relativt komplicerade vapnen. Det blev också nödvändigt att utöver övningar i personlig färdighet få soldater i förband att reagera snabbt och samtidigt så att eldhastigheten kunde upprätthållas och att salvor kunde avgas med höga krav på samtidighet.

Att hålla rättning i ledet och att snabbt kunna lyda kommandon blev avgörande för att vinna slag.

Vapenövningar och övning i truppmanövrar (sic) bidrog dessutom – då som nu – till att skapa förbandsanda. Krigshistorien visar att välövade och i sluten ordning disciplinerade förband ofta har ett högt stridsvärde."

DÄRFÖR GÖR VI SOM VI GÖR

Flera historiska bruk lever kvar och somliga utför vi ofta och utan en tanke på varifrån de kommer. Exempelvis härstammar **bruket att hälsa** med ställningen **skyldra gevär** från luntlåsmuskötens tid; som ett tecken på sina goda avsikter visade man att luntan inte var brinnande och att vapnet alltså inte kunde avfyra.

Måten för luckor och avstånd, när trupp står uppställd, springer från tiden då strid ännu skedde i sluten ordning. På linje innebär "armbågs lucka" att soldaten har det utrymme som behövs för ladda ett mynningsladdat gevär. På kolonn innebär **1,25 meters avstånd** till framförvarande att truppen efter vändning till linje och dubbling av rotar intar en linje med armbågs lucka.

KUSTJÄGARKOMPANIET REKRYTERAR

Kustjägarkompaniet vid Stockholms amfibieregemente rekryterar soldater, specialistofficerare och officerare med utbildningsstart hösten 2023.

Rekryteringen öppnar 1 nov
jobb.forsvarsmakten.se

Foto Felix Sundbäck/P7

PAUSAMMO

Soldathemmets besök på Ravlunda skjutfält under en övning tillsammans med amerikanska soldater i slutet av augusti, gjorde ett starkt intryck på gästerna.

Posttidning B

FÖRSVARSMAKTEN

Försvarets forum, SE-107 85 STOCKHOLM

Specialförbanden rekryterar

IBLAND KRÄVS DET MER. DÅ KAN DET VARA **DIG** VI BEHÖVER.

För att tillhöra specialförbanden krävs vilja. Viljan att anta en stor utmaning. Du ska vara beredd på att inställa dig med kort varsel. Du ska klara av att lösa komplexa uppgifter i högriskmiljöer som är stressiga, även för den mest stresståliga. Du behöver veta att du, trots att du gör en stor och viktig insats, aldrig kan berätta för någon vad jobbet hos oss innebär. Hos oss gör du stor skillnad – genom att märkas så lite som möjligt.

Är du beredd att ge allt när situationen kräver mer? Då kan det var dig specialförbanden behöver.

Låter det här som ett jobb för dig?

Läs mer och ansök på

jobb.forsvarsmakten.se/specialforbanden

